

งานด้านการเขียนและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ในโรงเรียนหนึ่ง ๆ จะมีครูใหญ่เป็นผู้นำ เป็นหัวหน้าในการบริหารงานของโรงเรียน หน้าที่ของครูใหญ่ คือ ทำการบริหารงานโรงเรียนให้ปฏิบัติตามความมุ่งหมายของการศึกษา งานของโรงเรียนนั้นแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านธุรการ และด้านบริหาร งานด้านวิชาการนั้น ถือเป็นงานที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน ครูใหญ่ควรสนใจงานด้านนี้ให้มากที่สุด เพราะเป็นผลประโยชน์โดยตรงที่เด็กจะได้รับ การจัดดำเนินงานในโรงเรียนก็คือการจัดครูสอนในชั้นต่าง ๆ ก็คือ ล้วนมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อให้เด็กได้รับความรู้อย่างเต็มที่ อันเป็นผลจากงานวิชาการของโรงเรียนทั้งสิ้น การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบความคิดเห็น ความรู้และความเข้าใจของครูใหญ่ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการบางส่วนซึ่งเห็นว่ามีคามสำคัญ แต่จะไม่ได้ออกมาในรูปของความสามารถในการบริหารงานด้านวิชาการโดยตรง แต่ความคิดเห็นและความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับงานด้านนี้ ก็เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นแนวทางการบริหารที่สอดคล้องต่อความรู้ความเข้าใจหลักวิชาการเป็นบรรทัดฐานของครูใหญ่ดังกล่าวแล้ว

เนื่องจากงานด้านวิชาการนั้นมีขอบเขตกว้างขวาง ไม่สามารถจะจำกัดใควาครอบคลุมถึงสิ่งใด และต้องมีความรู้ความเข้าใจในคำใดบ้าง แต่การที่ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้มาพอสมควร ผู้วิจัยได้กำหนดแนวชั้นเองว่า การที่ผู้บริหารหรือครูใหญ่จะมีความสามารถบริหารงานวิชาการในโรงเรียนใดก็ตาม ควรจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- เรื่องเกี่ยวกับภารกิจโดยทั่วไป
- การบริหารงานในโรงเรียนโดยทั่วไป
- การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน
- จิตวิทยาการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก
- หลักการสอนและวิธีสอนโดยทั่วไปในแต่ละวิชา
- หลักสูตรและวัสดุประกอบหลักสูตรอื่น ๆ
- การวัดและการประเมินผลการศึกษา

เรื่องเกี่ยวกับการศึกษาโดยทั่วไป

ในปี พ.ศ. 2503 สภาการศึกษาแห่งชาติ ได้ปรับปรุงแผนการศึกษาใหม่ ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2504 (ประกาศเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2503) มีสาระสำคัญเกี่ยวกับประถมศึกษา ดังนี้

1. การประถมศึกษา มุ่งหมายจะสร้างเสริมพัฒนาการของเด็ก ด้วยการอบรมสั่งสอนชั้นมูลฐาน อันเป็นการนำไปสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ประโยค คือ ประโยคประถมศึกษาตอนต้น 4 ชั้น และประโยคประถมศึกษาตอนปลาย 3 ชั้น

2. ระบบโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการศึกษาเบื้องต้นที่ถูกรับทุกสิทธิทางได้รับ อาจจัดสอนประโยคประถมต้นและประโยคประถมปลายรวมในโรงเรียนเดียวกัน หรือแยกกันก็ได้

3. การศึกษามัธยม โคนก การศึกษาที่กฎหมายบังคับให้ถูกรับทุกสิทธิทุกคนอยู่ในโรงเรียน จนกว่าจะพบเกณฑ์บังคับ

รัฐพึงขยายการศึกษามัธยมให้สูงขึ้นเป็นระยะตามกำลังทางเศรษฐกิจ ให้มาตรฐานความรู้เบื้องต้นของพลเมืองสูงขึ้น นอกจากนี้ การศึกษามัธยมของรัฐ จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน และพึงช่วยเหลือให้ได้อุปการะการศึกษาตามสมควร

...การศึกษามี 4 ระดับ คือ อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ในการจัดการศึกษานั้น ย่อมมีความมุ่งหมายทั่วไปเหมือนกัน แต่มีความมุ่งหมายเฉพาะแตกต่างกัน สำหรับความมุ่งหมายทั่วไปนั้น ปรากฏอยู่ในข้อ 1 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ คือ เพื่อเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถ ส่วนความมุ่งหมายเฉพาะสำหรับการจัดการประถมศึกษา มีอยู่ว่า การประถมศึกษาเป็นการศึกษาซึ่งมุ่งหมายจะสร้างเสริมพัฒนาการของเด็ก ด้วยการอบรมสั่งสอนชั้นมูลฐานอันเป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติ กล่าวโดยสรุป การจัดการประถมศึกษาต้องมุ่งหมายส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ให้เป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กมีความรู้ มีทักษะ มีนิสัย

ที่สี่ มีพลานามัยสมบูรณ์...¹

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า ในการวางความมุ่งหมายของการศึกษานั้น จะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเด็ก ความต้องการของสังคม รวมทั้งต้องให้สอดคล้องกับหลักการปกครองประเทศอีกด้วย ความมุ่งหมายของการศึกษาสำหรับสังคมประชาธิปไตยนั้น บอคมต้องคำนึงถึงใบ 2 แฉ่ง คือ ในส่วนตัวบุคคลประการหนึ่ง และส่วนที่เกี่ยวกับสังคมประการหนึ่ง ที่เป็นดังนี้ เพราะถ้าสมาชิกแต่ละคนของสังคมประชาธิปไตยนั้น ไม่มีโอกาสที่จะได้เจริญงอกงามไปให้ไ้เต็มที่ ก็ย่อมไม่มีผู้ใดจะแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของสังคม และ

...ความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในหลักสูตรการศึกษานั้น ถือว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการหรืออุดมคติของสังคม หน้าที่ของโรงเรียนก็คือ จะต้องพยายามดำเนินการศึกษาให้บรรลุถึงความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ แต่ความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้นั้น จะถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวตลอดกาลยอมไม่ได้ เพราะความรู้สึกในเรื่องคุณค่าและสิ่งที่ดีงาม ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสถานที่ อุดมคติและระบบคุณค่าที่สังคมจะเห็นคิงงาม ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย...²

โลกกล่าวแล้วว่า การศึกษาพึงยึดหลักทั้งตัวบุคคลและสังคมเป็นหลัก โดยถือหลักที่ว่า ตัวบุคคลและสังคมมีความสำคัญไม่ยิ่งหยอมไปกว่ากัน ทั้งสองสิ่งนี้ต้องสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้น การศึกษาจึงควรยึดหลักในการวางหลักสูตร ต้องคำนึงถึงความจำเป็นทั้งในคานตัวบุคคลและสังคม ทฤษฎีที่ว่าควยหน้าของการศึกษาที่มคือสังคมมีดังนี้³

¹ เกรียง เอี่ยมสกุล, โรงเรียนประถมศึกษภาคปฏิบัติ (ธนบุรี : ร.ร. การจางวุฒิชึกษา (แผนกการพิมพ์), 2510) หน้า 4-5

² กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, ความมุ่งหมายของการประถมศึกษา อุนุสารประกอบหลักสูตร อันคัม 1 หน้า 7.

³ ชำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร ภาคที่ 1 (พระนคร : โรงพิมพ์ม่ง คลการพิมพ์, 2504) หน้า 115 และหน้า 120-125

ทฤษฎีหนึ่ง หน้าที่ของการศึกษาคือการส่งเสริมให้เด็กสนใจในปัญหาและสภาวะปัจจุบันของสังคม และให้เขาเข้าใจถึงพลังอันของวิทยาศาสตร์ และประยุกต์การที่กำลังผลักดันสังคมให้ไปสู่แนวใหม่

ทฤษฎีที่สอง หน้าที่ของการศึกษา คือช่วยให้สังคมสามารถปฏิบัติภารกิจขั้นรากฐานให้ลุล่วงไป เพื่อความคงอยู่ของสังคมนั้น และช่วยประชากรให้สามารถระหว่ากิจต่าง ๆ ที่สังคมต้องการ ตามวัยของตน

ทฤษฎีที่สาม หน้าที่ของการศึกษา คือการสร้างพัฒนาการทางปัญญาให้แก่บุคคล

ทฤษฎีที่สี่ หน้าที่ของการศึกษา คือการสร้างบุคคลให้เป็นพลเมืองดี

ทฤษฎีห้า หน้าที่ของการศึกษา คือการปรับปรุงและส่งเสริมความก้าวหน้าของสังคม

แนวการศึกษาของไทยในปัจจุบันอาศัยทฤษฎีที่เป็นรากฐาน จะเห็นได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2503 มีการกำหนดความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามสมควรแก่ศักยภาพ เพื่อเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพ และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ

2. กลุ่มตรกูลธิดาพึงได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียน จนอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์เป็นอย่างน้อย

3. กลุ่มตรกูลธิดาพึงชวนชวายหาความรู้และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์แก่งานของตนสืบไปภายหลัง

4. ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดการศึกษาสนองความต้องการของบุคคลและสังคม โดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนการปกครองของประเทศ โดยจัดให้มี

ก. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีหิริโอตตัปปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว

ข. พลศึกษา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางจิต หังน้ำใจเป็นนักกีฬา

ค. พุทธิศึกษา ให้มีความรู้ วิชาการ ปัญญา เพื่อการดำรงชีวิต

ง. ทัศนศึกษา ให้มีกิจนิสัยและขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นรากฐาน

ในการประกอบสัมมาอาชีพ

...โรงเรียนเปรียบเสมือนสังคมประชาธิปไตยเล็ก ๆ หัตถ์คดีของเด็กที่มีต่อตนเอง
 ต่อเพื่อน ต่อครู ต่อโรงเรียน อันเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้า จะกลายเป็นหัตถ์คดีของ
 อนุชนทั้งหลาย เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต...⁴

ดังนั้น การที่เด็กเรียนเป็นนักเรียนที่ดี ย่อมจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเป็นพลเมืองดีของ
 สังคมต่อไปในอนาคต และการเป็นนักเรียนที่ดีนั้น มิได้หมายความว่า จะต้องเป็นเด็กที่เรียน
 หนังสือเก่ง หรือเรียนไต่คะแนนได้อย่างเด่นชัดเท่านั้น แต่มีความหมายกว้างขวางมากกว่านั้น
 ความเข้าใจผิดอีกประการหนึ่งคือ คนทั่วไปมักเข้าใจว่า โรงเรียนเป็นสถานที่แห่งเดียวที่เด็ก
 ได้รับความศึกษา ซึ่งความจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น

...คนโดยมากคิดว่า สถานศึกษาคือโรงเรียนเท่านั้น ความคิดเช่นนั้นแคบมาก เพราะ
 สิ่งแวดล้อมที่ให้ความรู้แก่เราได้ไม่น้อยกว่าโรงเรียน บางคนเห็นว่า บ้านกับโรงเรียน
 เป็นสถานศึกษา คิดเช่นนั้นมีส่วนถูกต้องอยู่มาก แต่ยังไม่ถูกต้องบริบูรณ์ไม่ ความจริงนั้น
 สถานที่ต่าง ๆ ก็ให้ความรู้แก่เด็กเป็นอันมาก เช่น พิพิธภัณฑ์ วัด และสถานที่อื่น ๆ
 ตลอดจนถนนหนทาง เวลาเราเดินไปในพิพิธภัณฑ์ เห็นของแปลก ๆ หรือเมื่อเดิน
 เข้าไปในวัด เห็นภาพตามผนัง เราได้เรียนไต่ความรู้เพิ่มขึ้นโดยตัวเองไม่รู้สึกรู้
 ดังนั้นสถานศึกษา คือ โรงเรียนและสถานที่อื่น ๆ ซึ่งมนุษย์จัดขึ้นโดยเจตนา กับสิ่ง
 ที่แวดล้อมเราทั้งหมด...⁵

⁴กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, สังคมศึกษา อนุสารประกอบหลักสูตร อันดัย 3
 หน้า 3.

⁵ปีน มาลากุล, หลักการการศึกษา ปาฐกถาวิชาครูมัธยม, พิมพ์ที่ ร.ร.ไทยพาณิชย์การ
 ทรนคร, 2506, หน้า 17-18.

ความหมายของคำว่า "การศึกษา"

John Dewey กล่าวว่า "การศึกษา คือชีวิต มิใช่การเตรียมเพื่อชีวิตข้างหน้า การศึกษาเป็นการส่งเสริมให้บุคคลมีความเจริญงอกงามทุกด้าน โดยเฉพาะแคบปัญหาหรือวิชาความรู้ อย่างเดียว"

ในปัจจุบัน เรานับถือความคิดของนักปรัชญาลัทธิ Progressivism ซึ่งมีหลักสำคัญ อยู่ 6 ประการ คือ⁶

1. การศึกษาจะต้องมีลักษณะที่ตัว (Active) และตรงต่อความสนใจของเด็ก ความสนใจในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความสนใจชั่วคราวชั่วข้าม (Whim) แต่หมายถึงความสนใจที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจ และเห็นจุดหมายปลายทางของสิ่งที่กระทำ
2. การเรียนการสอนที่ดี ควรมีลักษณะเป็นวิธีการแก้ปัญหาตามหลักวิทยาศาสตร์ เพราะเป็นวิธีการที่คนเราใช้ไปทุกโอกาส ในเมื่อพบปัญหาในชีวิตของเรา
3. การศึกษาเป็นการสร้างประสบการณ์ และการกระทำอันต่อเนื่องกัน (Reconstruction of experience) ดังนั้น การศึกษาจึงมิได้เป็นการเตรียมเพื่ออนาคต แต่การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตน (Education is life itself.)
4. เนื่องจากเด็กเรียนจากความสนใจและประสบการณ์เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่ นำทางให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ยิ่งกว่าที่จะเป็นผู้บังคับบัญชาผู้เชิญให้เด็กรับเอาสิ่งที่ครูกคิดว่าเด็กควรจะรู้
5. โรงเรียนควรจะสอนนักเรียนให้รู้จักร่วมมือกันทำงาน มากกว่าที่จะสอนให้แข่งขัน อันก่อให้เกิดความแตกแยกและชิงดีกัน
6. ลัทธิประชาธิปไตย ก่อให้เกิดความเสรีในการคิดและการกระทำ ดังนั้นจึงก่อให้เกิดความเจริญอย่างแท้จริง

---

⁶ พัสต์ หนัณาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2512) หน้า 6-8.

อาจสรุปได้ว่า ตามแนวความคิดของเราในปัจจุบัน เราถือว่า ความหมายของการศึกษา คือความเจริญ (Education is growth) แต่ความเจริญนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 2 ประการ คือ

- ก. ไม่เป็นภัยต่อสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่
- ข. ความเจริญนั้นไม่เป็นเครื่องสกัดกั้นความเจริญที่จะมีมาต่อไป

จากหนังสือ "แนวคิดในการสอนแผนใหม่"⁷ กล่าวไว้ว่า การศึกษานั้น มีความหมายดังต่อไปนี้

1. การศึกษา คือ ความงอกงามเติบโต (Growth) ในทางกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม
2. การศึกษา คือ การปรับปรุงคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ในทางคุณธรรม ปัญญา สดงามมี และความสามารถในการใช้มือหรือเครื่องทุ่นแรงให้เป็นประโยชน์
3. การศึกษา คือ การทำให้บุคคลปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างสรรค์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป
4. การศึกษา เป็นเครื่องช่วยให้บุคคลมีชีวิตเป็นอยู่อย่างดี (living a good life) ในสังคมประชาธิปไตย
5. การศึกษา คือ พัฒนาการในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) สมรรถภาพ (Ability) และการมีประสบการณ์ (Experience)
6. การศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลงอันเกิดขึ้นในตัวบุคคลเป็นกระบวนการ (Process) ที่ครูเป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้น
7. การศึกษา คือ กรรมวิธีที่ดึงบุคคลจากความเป็นเด็กขึ้นสู่ความเป็นผู้ใหญ่ โดยสอดคล้องกับความต้องการแห่งสังคม
8. การศึกษา คือ การที่บุคคลตอบสนองสิ่งเร้าของเขา
9. การศึกษา คือ ความพยายามของสังคมที่จะประคับประคอง และนำผู้ที่ยังไม่บรรลุ

⁷ คณะศึกษาศาสตร์ 57, แนวคิดในการสอนแผนใหม่ (พระนคร : สำนักพิมพ์นครเชม-บุกสโตร, 2501) หน้า 1-2.

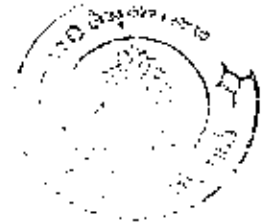
นิตีภาวะ (Maturity) คือเด็ก ให้เจริญงอกงาม เพื่อสามารถมีชีวิตอย่างเป็นสุขตามปรารถนา ประกอบด้วยประสิทธิภาพทางสังคม

10. การศึกษาต้องมีความหมาย (Education is meaningful) และส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะเป็นผู้นำ

การบริหารงานในโรงเรียนโดยทั่วไป

คำว่า "การบริหาร" หมายถึง การกระทำ 3 อย่าง คือ ⁸

1. การวางแผนโครงการ (Planning)
2. การปฏิบัติตามโครงการ (Executing)
3. การวัดผล (Evaluating)

ในการจะทำสิ่งใดก็ตาม ถ้าไม่มีแผนหรือโครงการไว้ก่อนว่า จะทำเป็นเรื่องอะไร จะใช้วิธีการอะไร จะแก้ปัญหาอะไรมาบ้าง ให้แน่นอนแล้ว การทำสิ่งนั้นก็ยากที่จะสำเร็จโดยผลคือ การวางแผนหรือการวางแผนโครงการจึงเป็นหัวใจของการบริหาร เป็นสิ่งแรกที่จะต้องทำในการบริหาร

การปฏิบัติตามโครงการนี้ จะต้องนำวิธีการต่าง ๆ มาใช้ เช่น ทำการแบ่งสายงาน ทำการประสานงาน ทำการนิเทศงาน ทำการตั้งกรรมการประจำ (Standing Committee) ทำการตั้งกรรมการเพื่อการนั้น (Ad Hoc Committee) และการใช้วิธีการตามลัทธิประชาธิปไตย การใช้วิธีการตามลัทธิสังคมนิยม การใช้วิธีการแห่งปัญญา (The Method of Intelligence) หรือการใช้เทคนิคต่าง ๆ เป็นส่วนย่อยลงไปอีก ทั้งนี้ยอมแล้วแต่กรณีและแล้วแต่เหตุการณ์

ขั้นสุดท้าย คือการวัดผลงานที่ปฏิบัติลงไปแล้ว การวัดผลจะโดยผลก็ต่อเมื่อได้วางแผนการไว้ชัดเจน การวัดผลก็วัดตามนัยของความมุ่งหมายในแผนการ (Evaluate in terms of objectives) งานการศึกษาจะโดยผลหรือไม่ เราจะทราบได้ก็ต่อเมื่อทำการวัดผล และการ

---

⁸สาโรช บัวศรี, แนวคิดในการบริหารการศึกษา วิทยานิพนธ์เสนอกระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์โดยโครงการพัฒนาการศึกษา (โรงพิมพ์กองกลางพิมพ์) พระนคร, 2504, หน้า 2-4.

วัดผลจะต้องวัดอยู่เสมอ (Continuous Evaluating) วัดติดต่อกันไป หวังนี้เพื่อป้องกัน
การผิดพลาด ถ้ามีอะไรผิดพลาดจะได้แก้ไขได้ทันหวังที่
จึงสรุปความอย่างง่าย ๆ ได้ว่า

การบริหาร = การวางแผน + การปฏิบัติตามแผน + การวัดผล

ดังนั้น การบริหารการศึกษา ก็คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการวัดผล ในการ
ที่จะจัดประสพการณ์ที่ให้แก่เด็ก

ขอบเขตของการบริหารการศึกษา อาจกล่าวโดยย่อดังนี้ ⁹

การบริหารการศึกษา คือ การจัดงาน การสั่งงาน การควบคุมงาน และการติดตามผลงาน
ทั้งหมดที่เป็นเรื่องของสถานศึกษา ทั้งนี้รวมทั้งการบริหารธุรกิจของสถานศึกษาคด้วย เพราะว่า
กิจการทุก ๆ ด้านของสถานศึกษา ย่อมถือว่าได้กระทำไปเพื่อผลทางการศึกษาทั้งสิ้น

ลักษณะงานในหน้าที่ของนักบริหารการศึกษา โดยสรุปมีดังนี้

1. วางโครงการในเรื่องระบบการจัดงาน การสั่งงาน การควบคุมงาน และการติดตาม
ผลงานทั้งหมดของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายและข้อบังคับของกระทรวงและทางราช-
การ เพื่อจะได้ให้สถานศึกษานั้น ๆ ดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ และ
นโยบายการพัฒนาประเทศ

2. การจัดตั้งบุคคล มอบหมายงาน และประสานงานตามโครงการที่วางไว้

3. รักษานโยบายที่วางไว้ โดยการส่งเสริมการปฏิบัติการให้ต่อเนื่องกัน

4. จัดหาทางให้หน่วยปฏิบัติการ ใ้มีโอกาสแจ้งสภาพการณ์ในการปฏิบัติงาน ให้เป็นประ-
โยชน์ในการวางรายละเอียดในการวางโครงการนั้นต่อไป

5. จัดหาทางให้บุคคลากรและหน่วยงานต่าง ๆ มีโอกาสปฏิบัติงาน เพื่อให้งานพัฒนาไป
โดยต่อเนื่องกัน

---

⁹กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป (ชนบุรี :
โรงพิมพ์บรรพกาล, 2505) หน้า 16-19.

6. ทำคนใหม่สักจะเป็นผู้นำในถาวรบังคับ การปฏิบัติงาน

ขบวนการเรียน นับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา ในการรับผิดชอบเรื่อง ขบวนการเรียนนี้ นักบริหารก็จำต้องพิจารณาในเรื่องตัวบุคคลที่ควรจะได้รับการสอน หน้าที่อันแรกของนักบริหารการศึกษาก็คือ การรักษาระเบียบสำหรับเด็กที่มีอายุในเกณฑ์เรียน งานชิ้นนี้ หมายถึงการรักษาระเบียบของการบริหาร การสอน และการวัดผลของเด็ก ก่อนเข้าโรงเรียน ในระหว่างอยู่ในโรงเรียน และเมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้ว นักบริหารที่คัดต้องส่งเสริมให้มีการสำรวจเด็กที่มีอายุในเกณฑ์เรียน ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา จัดระบบการบังคับให้เด็กมาเรียน รักษาระเบียบของเด็กแต่ละคนไว้โดยสม่ำเสมอ และส่งเสริมการวิจัยปัญหาเด็กขาดเรียนหรือไม่เข้าเรียน

ความสำคัญของการเรียนการสอน ทำให้เกิดปัญหาใหญ่ ๆ 2 ด้าน คือ ในการวางสายงานเพื่อจัดตัวครูให้เหมาะสมในการสอน และในการวางหลักสูตรซึ่งเป็นโครงการรวมทั้งหมดของ ขบวนการเรียนการสอน นักบริหารการศึกษาที่มีความสำนึกในความรับผิดชอบในขั้นนี้ บอมนุ่งที่จะหาทางพัฒนาความสามารถของบุคคลากร และคุณภาพของหลักสูตรอยู่เสมอ การพัฒนาคุณภาพของบุคคลากรนั้น ทำได้ 2 วิธี คือ

1. พยายามลับเปลี่ยนตัวบุคคล เพื่อให้เหมาะสมแก่งานบ้าง ๆ ขึ้น
2. มีการอบรมบุคคลากรระหว่างประจำการอยู่เสมอ

ส่วนการปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรนั้น ก็อาศัยความร่วมมือจากบุคคลากรในสถานศึกษา และประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะความกระตือรือร้น ความพร้อมเพรียงของบุคคลากรในสถานศึกษา ในการที่จะวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งจะ เป็นทางทำให้หลักสูตรมีคุณภาพสูงขึ้น การหมั่นวิเคราะห์และอภิปรายปัญหาของครูสอน ย่อมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้นักเรียนที่วางไว้แล้วได้มีการปรับปรุงให้มีคุณภาพสูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเป็นดังนี้ นักบริหารการศึกษาจะต้องรับผิดชอบในเรื่องการสอนของบุคคลากร การรับผิดชอบในเรื่องการสอนนี้หมายความว่า เป็นการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคคลากรฝ่ายการสอนให้เขาแนว ส่งเสริมขบวนการเรียนทั้งในและนอกชั้นเรียนให้เกิดผลดีตั้งแต่จุดเริ่มต้น คือการคัดเลือกบุคคลากรเข้ามาประจำการ การอบรมบุคคลากรก่อนเขาประจำการ การอบรมบุคคลากรในระหว่างประจำการ การส่งเสริมความ

พร้อมทั้ง ความกระตือรือร้นในขณะปฏิบัติกา

นอกจากนี้ นักบริหารการศึกษายังมีหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องการจัดอาคารสถานที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ให้สัมพันธ์กับหลักสูตรและโครงการสอน ให้เหมาะสมกับสายงานของบุคคลากร แล้วรับผิดชอบจัดบริหารเกี่ยวกับวัสดุและอุปกรณ์การสอนทุกอย่างเกี่ยวกับอาคารสถานที่และการเรียนการสอน ควบคุมการเงิน ทำบัญชีเบิกจ่าย เก็บเอกสาร ทำงบประมาณ ทำบัญชีซึ่งมีความสัมพันธ์กับฝ่ายธุรการหรือสารบรรณ เก็บรักษาระเบียนการปฏิบัติงานของบุคคลากร การวิเคราะห์หาค่าผลงานของบุคคลากร ของนักเรียน และของโรงเรียนเป็นส่วนรวม ในเรื่องของการรักษาระเบียน จะต้องไปสัมพันธ์กับขบวนการเรียนการสอน ขบวนการแนะแนว การบริหารห้องสมุด วัสดุและกิจกรรมทั้งหมดของสถานศึกษา

เรื่องพิเศษที่นักบริหารการศึกษาต้องแสดงความเป็นผู้นำในการบริหารงาน ก็คือ การวิจัยการศึกษา จริงอยู่ การวิจัยนี้เป็นเรื่องของผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการและอย่างค่าเป็นการแต่ถ้าผู้บริหารมีความรอบรู้และมองการณ์ไกล ก็จะดำเนินการประมาณได้ว่า เรื่องใดปัญหาใดควรได้รับการพิจารณาสนับสนุนให้มีการวิจัยขึ้น หน้าที่อันสำคัญประการสุดท้ายของนักบริหารการศึกษา ก็คือการส่งเสริมให้สถานศึกษาได้ทราบสถานการณ์และความต้องการของชุมชนที่สถานศึกษานั้นตั้งอยู่ และส่งเสริมให้มีบริการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าใจความมุ่งหมายของการศึกษา สถานการณ์ ความต้องการ และคุณค่าของหลักสูตรและโครงการสอนที่ดำเนินอยู่

ในปัจจุบันวิทยาการได้ก้าวหน้าไปมาก การบริหารกิจการต่าง ๆ ต้องอาศัยหลักวิชา มีเทคนิคหรือมีวิธีการ จะทำงานตามเคยหาได้ไม่ การที่เป็นเช่นนี้เพราะปริมาณงานมากขึ้น คนที่เกี่ยวข้องกับงานมีมากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น ถ้าทำงานตามเคยก็เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปเรื่อย ๆ ไม่ทันทำงานเพื่อวางรากฐานที่แน่นอน งานในโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน ฉะนั้น การดำเนินงานในโรงเรียนจำเป็นจะต้องมีแผนงานหรือโครงการดำเนินงาน เป็นแนวปฏิบัติที่แน่นอนพอสมควร ในการวางแผนดำเนินงานของโรงเรียนนั้น มีสิ่งจำเป็นอยู่ 2 เรื่องที่โรงเรียนควรคำนึงถึง คือ¹⁰

¹⁰ เกรียง เอี่ยมสกุล, โรงเรียนประถมศึกษาศึกษาภาคปฏิบัติ (ธนบุรี: ร.ร. การช่างวุฒิศึกษา (แผนกการพิมพ์), 2510) หน้า 29-30.

1. ปฏิทินกำหนดงานของโรงเรียน กิจกรรมบางอย่างของโรงเรียนต้องทำโดยสม่ำเสมอตลอดไป แต่กิจกรรมบางอย่างทำตามกำหนดเวลา โรงเรียนที่ควรได้พิจารณาจากก่อนเปิดปีการศึกษาใหม่ว่า ในรอบปีการศึกษานี้ โรงเรียนมีกิจกรรมอะไรที่จะต้องทำบ้าง อาจเป็นงานเกี่ยวกับวิชาการ งานบริหาร กิจกรรมต่าง ๆ แล้วจัดทำปฏิทินกำหนดงานของโรงเรียนไว้

2. โครงการดำเนินงานของโรงเรียน งานแต่ละอย่างที่จะต้องทำ ควรจัดทำเป็นโครงการ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อครูและนักเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้ทราบและให้ความร่วมมือ

ในการวางโครงการดำเนินงานของโรงเรียน มีหัวข้อสำคัญ ๆ ที่โรงเรียนจะต้องพิจารณา กำหนดรายละเอียด ดังนี้ ¹¹

1. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ ต้องวางไว้แน่นอน ให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจตรงกัน วัตถุประสงค์ของโครงการต้องแจ้งแจ้งในเรื่องคุณค่าทางการศึกษาซึ่งเด็กจะได้รับเป็นเรื่องสำคัญ

2. แผนปฏิบัติงาน เป็นรายละเอียดที่จะดำเนินงานตามโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ อาจจะแยกเป็นงานที่จะต้องทำ และวิธีที่จะทำ

3. บุคคลากร คือ บุคคลที่จะมอบหมายให้ทำงานตามโครงการ มีใครบ้าง งานตอนใดขอใครควรเป็นหน้าที่ของใคร

4. งบประมาณ ในการดำเนินงานตามโครงการ จำเป็นจะต้องใช้เงินหรือไม่ หากไม่ต้องการเงินก็ไม่ควรต้องพูดถึงข้อนี้ หากจำเป็นต้องใช้เงิน ก็ต้องพิจารณารายละเอียดว่า เรื่องอะไรต้องใช้เงินประมาณเท่าใด จะได้เงินมาจากไหน

5. การติดตามผลงาน เมื่อได้กำหนดแผนงานและมีการมอบหมายให้ผู้ปฏิบัติงานแล้ว ครูใหญ่จะต้องมีวิธีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ มิใช่จะรอจนกว่างานสิ้นสุดตามโครงการ แล้วจึงจะประเมินวัดผล ถ้าเป็นเช่นนั้น ผลงานจะออกมาไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น หรือไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องสอดส่องการปฏิบัติทุก ๆ เรื่องตลอดเวลา

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31-32.

6. การวัดผลงาน ในการเตรียมโครงการเกี่ยวกับเรื่องนี้ แยกสาระสำคัญออกได้ 2 เรื่อง คือ

ก. ผลประเมิน คือ เรื่องของการคาดคะเนไว้ก่อน เป็นการประมาณการล่วงหน้า

ข. การประเมินผลหรือการวัดผล เป็นเรื่องที่ทำเป็นการในเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว หรือครบรอบเวลาที่กำหนดไว้เป็นระยะ เช่น สิ้นเดือน สิ้นภาคเรียน หรือสิ้นปีการศึกษา

เกี่ยวกับอำนาจสั่งการของผู้บริหารนั้น การใช้อำนาจในหน้าที่มีอยู่ 2 วิธี คือ¹²

1. ใช้วิธีสั่งการแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยมีพักต้องปรึกษาหารือ อาจเรียกได้ว่า "เผด็จการ"

2. ใช้โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เสนอความคิดเห็นและมีส่วนร่วมพิจารณาด้วย เรียกว่า

"ประชาธิปไตย"

การจะใช้อำนาจแบบไหน ผู้บริหารต้องคำนึงถึงสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม วิธีที่ 2 เป็นวิธีที่สุถุญแล้วว่า ถ้าปฏิบัติถูกต้องตามหลัก จะโดยผลดีมาก อย่างไรก็ตาม การบริหารที่ถูกต้องหลัก จะต้องมีความเห็นชอบจากผู้บริหารเพียงคนเดียว มิฉะนั้นแล้วผู้ปฏิบัติยังกับบัญชาจะเกิดความลำบากใจ และงานจะยุ่งเหยิงไปหมด อำนาจที่ถูกของควรเป็นรูปสามเหลี่ยมตั้ง

จะเห็นได้ว่า การใช้อำนาจสั่งการหรือการบริหารงานโรงเรียนต่าง ๆ นั้น ควรอาศัยหลักการแบบประชาธิปไตย แต่ก่อนจะเข้าใจหลักการนี้ ก็ควรจะทำความเข้าใจในองแหว่า หลักการประชาธิปไตยนั้นคืออย่างไร มีหลักการใดที่ควรถือเป็นทางปฏิบัติ การบริหารโรงเรียนแบบประชาธิปไตยนั้น นายเกรียง เอี่ยมสกุล ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "โรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติ"¹³ มีความโดยย่อ ดังนี้

1. ครูใหญ่เป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องตระหนักด้วยใจจริงว่า โรงเรียนเป็นส่วนรวม มีบุคคลเกี่ยวข้องของหลายฝ่าย คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเป็นผู้บังคับบัญชา ผู้ปกครอง คณะครูและนักเรียน

¹² หน่วบศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, หลักการบริหารโรงเรียนตามวิชาการ (ธนบุรี : โรงพิมพ์บรรณาร, 2505) หน้า 18-19.

¹³ เกรียง เอี่ยมสกุล, โรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติ (ธนบุรี : ร.ร.การช่างวุฒิศึกษา (แผนกการพิมพ์), 2510) หน้า 25-27.

แม่ครูใหญ่จะต้องรับผิดชอบในกิจการของโรงเรียนโดยตรง แต่ความเจริญหรือความเสื่อมของโรงเรียน มีใจครูใหญ่ทำใ้คนเดียว ต้องอาศัยหลายฝ่ายช่วยกันทำ

2. การบริหารโรงเรียนแบบประชาธิปไตย ครูใหญ่จำเป็นต้องถือหลักการดำเนินงานของบริษัทธุรกิจแบบสาธารณะ มีใจธุรกิจแบบครอบครัว คือให้ทุกคนทำหน้าที่ตามความสามารถของตน ให้ทุกคนทำหน้าที่ของเขาอย่างเต็มที่ ไม่ก้าวกวยกันโดยไม่จำเป็น ระบบคนใกล้ชิดหรือคนไปรค โดยเฉพาะบุคคลจะไม่มี

3. การกระจายงานหรือหน้าที่ของผู้ผู้ใ้บังคับบัญชารับผิดชอบตามสาขางาน และตามความสามารถของเขา เป็นเรื่องที่จะต้องกระทำ จะคิดว่าคนจะต้องทำเองเพราะเกี่ยวกับความไว้วางใจนั้นไม่ได้ ความไว้วางใจย่อมขึ้นอยู่กับกรมอบงานให้เหมาะกับความสามารถของบุคคล และระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงาน เช่น วิธีการตรวจสอบ การติดตามผลงานโดยรั้คกุม

4. โครงการหรือแบบปฏิบัติงานของโรงเรียน ควรกำหนดไว้แน่นอน โดยใช้วิธีประชุมปรึกษาหารือกัน ให้คณะครูมีส่วนพิจารณาและแสดงความคิดเห็น เพื่อให้คณะครูรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโครงการ เข้าใจวัตถุประสงค์ รายละเอียดในการดำเนินงาน และรับทราบการมอบหมายหน้าที่ที่ตนจะต้องปฏิบัติ

5. การติดตามตรวจสอบผลงานและการประเมินผลงาน เป็นเรื่องสำคัญของการดำเนินงานแบบประชาธิปไตย เพราะการปฏิบัติงานย่อมอาศัยบุคคลหลายคน แบ่งเบาภาระหน้าที่ไปตามหลักการกระจายอำนาจ เมื่อกระจายหรือแบ่งไปแล้ว ไม่ได้หมายความว่าหมดความรับผิดชอบของผู้เป็นหัวหน้า หัวหน้าหรือครูใหญ่ยังคงต้องรับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ใ้ได้รับมอบหมาย

6. การบริหารโรงเรียนแบบประชาธิปไตย คณะครูจะต้องถือว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน คือพร้อมที่จะเชิญประชาชนในชุมชนมาเยี่ยมเยียนใกล้ชิดเสมอ เพื่อให้ประชาชนได้เห็นว้สภาพของโรงเรียนเป็นอย่างไร จัดโปรแกรมอบรมสั่งสอนลูกหลานของประชาชนอย่างไร หากประชาชนมีความคิดเห็นอย่างไรก็ยินดีรับฟัง

อนึ่ง ในการจัดการบริหารการศึกษานั้น ควรจะได้ทราบว่า การจักและดำเนินงานเรื่อง

ต่าง ๆ นั้น มิใช่จะมีผลหรือมีคุณค่าต่อการศึกษากันเสมอไป คุณภาพของการจัดและดำเนินงาน ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้¹⁴

1. วัตถุประสงค์
2. วิธีการที่เลือกเอามาถือปฏิบัติ
3. กระบวนการปฏิบัติอันจะเชื่อมโยงวิธีการและวัตถุประสงค์เข้าด้วยกัน

ทั้ง 3 สิ่งเป็นคุณุแจที่สำคัญสำหรับคุณภาพของการบริหารงาน การบริหารงานที่ดี ต้องตั้ง วัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน หรือมีนโยบายที่ไม่คลุมเครือ ต้องมีวิธีการซึ่งได้ผ่านการคัดเลือกแล้วอย่าง ดีว่า เป็นวิธีที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่แน่นอนกว่าวิธีอื่น และมีกานำเอาวิธีการมาแปลออกเป็ภาค ปฏิบัติ โดยยึดวัตถุประสงค์เป็นจุดหมายปลายทาง

ในการบริหารโรงเรียนหรือค่านิจงานของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยนั้น การประชุมครู เป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างยิ่ง

...โรงเรียนเป็นองค์การสาธารณะ ไม่ใช่สถานอุตสาหกรรมในครอบครัวของครูใหญ่ ซึ่งครูใหญ่จะทำงานคนเดียวหรือเข้จัดการตามความคิดเห็นของตนเองคนเดียว หรือปล่อยให้ใครทำอะไรก็ได้

ฉะนั้นการบริหารโรงเรียนต้องใช้แบบประชาธิปไตยอย่างมากที่สุด กล่าวคือ ต้อง พึ่งความคิดเห็นของผูกรวมงาน เช่น คณะครู คนงาน และแม่แะพี่เลี้ยงของนักเรียน หรืออยู่ปกครองนักเรียนในบางคราว ควรปล่อยให้ผูกรวมงานแสดงความคิดเห็นอย่าง มากที่สุด เมื่อถึงวาระที่จะปฏิบัติงาน ก็แบ่งงานกันรับผิดชอบ การรับฟังความคิดเห็น การแบ่งงานกันทำ การทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบ การทำงานอย่างมีแผน การติดตามผลงาน การประเมินผลงาน เป็นหลักที่ควรยึดถือในการบริหารโรงเรียน อย่างยิ่ง...¹⁵

¹⁴ ชำรง นวัตรี, หลักการบริหารการศึกษา จากหนังสือ "ทฤษฎีและแนวคิดในการจัด และบริหารการศึกษา" จุลสารฉบับพิเศษของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, หน้า 15.

¹⁵ เกรียง เวียมสกุล, "ช่วยครูใหญ่ให้เป็นนักบริหารที่ดี", วิทยาคาร 68 : 5 กรกฎาคม 2512, หน้า 12-13.

การประชุมครั้งนั้น มีใจเพียงจะให้ครูแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงส่งเสริมงานเท่านั้น การประชุมครูยังเป็นเครื่องมือที่ทำให้ครูทุกคนมีความรับผิดชอบหน้าที่ และส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนอีกด้วย การประชุมครูสามารถทำได้ในโอกาสต่าง ๆ กัน อาจประชุมเป็นครั้งคราวตามกำหนด หรืออาจทำโดยสม่ำเสมอตลอดปีการศึกษา หรือระหว่างปิดภาค แลอย่างน้อยควรจะทำในโอกาสต่อไปนี้¹⁶

1. การประชุมครูก่อนเปิดภาคเรียน
2. การประชุมครูเมื่อสิ้นปีการศึกษา
3. การประชุมครูเพื่อวางโครงการจัดกิจกรรม
4. การประชุมครูประจำสัปดาห์ ประจำเดือน หรือประจำภาค

เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประชุมครูนั้น ดร.พนัส ทัณฑาคินทร์¹⁷ กล่าวว่า

...การประชุมครู (Faculty Meeting) มีจุดประสงค์อยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อการประเมินผล
2. เพื่อสร้างสรรกความเจริญ
3. เพื่อการบริหาร เช่น ประชุมสั่งงาน อภิปรายปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เพื่อแจ้งข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการบริหารให้ทราบ เป็นต้น"

ครูใหญ่เป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนเจริญขึ้นหรือเสื่อมลง ดังนั้นในเรื่องคุณสมบัติของครูใหญ่ นั้น เป็นเรื่องที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่จะต้องพิจารณากันโดยรอบคอบ คุณสมบัติของครูใหญ่นั้น อาจแยกพิจารณาออกเป็น 2 ประการ คือ คุณสมบัติส่วนตัวและคุณสมบัติทางงานอาชีพ

¹⁶ เกือบง เอี่ยมสกุล, โรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติ (ธนบุรี : ร.ร. การช่างวุฒิศึกษา (แผนกการพิมพ์), 2510) หน้า 297.

¹⁷ พนัส ทัณฑาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2512) หน้า 65.

คุณสมบัติส่วนตัวนั้น ได้แก่ การมีสุขภาพดี มีความเฉลียวฉลาด มีอารมณ์มั่นคง มีความประพฤติดี มีคุณธรรมสูง มีมนุษยสัมพันธ์ มีลักษณะเป็นผู้นำ ฯลฯ ส่วนคุณสมบัติทางด้านวิชาการหรืองานอาชีพนั้น ก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าคุณสมบัติส่วนตัว เพราะจะเป็นสิ่งที่จะส่งเสริมบุคลิกภาพ งานนี้เทศ และการบังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยให้งานโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดีและถูกต้องตามหลักการการศึกษา คุณสมบัติทางด้านวิชาการของผู้จะเป็นครูใหญ่ อาจสรุปได้ดังนี้¹⁸

1. ความรู้ทางวิชาการ แบ่งเป็น

ก. ความรู้ทางด้านวิชาการทั่วไป (General Education) ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า ครูใหญ่จะต้องรู้ทั้งหมดทุกวิชาในโรงเรียน แต่ครูใหญ่จะต้องรู้หลักเบื้องต้นของวิชาเหล่านั้น เพื่อการตรวจตราและการควบคุม ตลอดจนการให้คำแนะนำแก่ครู จะใดกระทำโดยไม่มีผิดพลาด

ข. ความรู้ด้านวิชาชีพ (Professional Education) ได้แก่ ความรู้ที่จำเป็นแก่การบริหารงานในโรงเรียน และหลักแห่งการจัดและการให้การศึกษาดังเช่น วิชาปรัชญาการศึกษา หลักการศึกษา จิตวิทยา การวัดผลการศึกษา หลักบริหารโรงเรียน การแนะแนว การจัดหลักสูตร และหลักวิธีวิจัยการศึกษา เป็นต้น

2. ประสบการณ์และระดับความรู้ ครูใหญ่ควรมีระดับความรู้และประสบการณ์ ใค่นานงานมามากพอสมควร แต่ประสบการณ์นั้นต้องอาศัยหลักการศึกษา คือนี้ทั้งหลักวิชาและประสบการณ์ ย่อมเป็นเครื่องประกันใควางานจะก้าวหน้าไปด้วยดี

3. การฝึกอบรมในระหว่างประจำทำงาน (In-service Education) วิชาการและเทคนิคในการทำงาน ย่อมเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าอยู่เสมอ จึงเป็นความจำเป็นสำหรับครูใหญ่ที่จะต้องคอยติดตามความเคลื่อนไหวทางด้านการศึกษาอยู่เสมอ กิจกรรมที่ครูใหญ่อาจกระทำเพื่อการนี้ เช่น

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36-38.

- การอ่านหนังสือหรือนิตยสาร เกี่ยวกับวิชาการและวิชาชีพ
- การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูใหญ่ด้วยกัน
- การประชุมทางวิชาการ การฟังปาฐกถา
- การไปดูโรงเรียนอื่น
- การเขียนบทความทางการศึกษา

...ครูใหญ่ในฐานะผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำของโรงเรียน นับว่ามีความสำคัญต่อการจัดและการบริหารโรงเรียนเป็นอย่างมาก ครูใหญ่ย่อมมีความรู้เป็นอย่างดี ครูใหญ่ที่มีความรู้ทางวิชาการเป็นอย่างดีนั้น ย่อมเป็นผู้ที่สามารถปกครองบังคับบัญชาครูในโรงเรียนได้...¹⁹

นอกจากครูใหญ่จำเป็นต้องมีความรู้ทางวิชาการอย่างดี เพื่อให้สามารถปกครองบังคับบัญชาและดำเนินกิจการโรงเรียนได้ สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ครูใหญ่ควรกระทำอย่างยิ่งคือ การทำการสนทนาระดับชั้นเรียนด้วยตนเองบ้าง ทั้งนี้เพื่อช่วยในกิจการบริหารงานทางวิชาการเป็นไปด้วยดี

...ครูใหญ่ควรจะสอนเองบ้าง เพราะตามธรรมชาติครูใหญ่ก็ย่อมมีวิชา จะเก็บเงินไปไว้นานเสียตายเป็นอันมาก จะอับเฉาเสียเปล่า เมื่อครูใหญ่ไปสอนเองตามชั้นต่าง ๆ ทั้งสอนประจำและสอนแทนผู้อื่นนั้น เท่ากับเป็นการตรวจระดับความรู้ของนักเรียนไปในตัวด้วย ย่อมรู้ได้ว่าครูที่สอนอยู่สอนใครดีเพียงใด ชั้นไหนมีความรู้อ่อนเกินไป หรือนักเรียนผู้ใดมีความเจ็บแสบเหลวในทางใต้อ่าง เป็นต้น...²⁰

...ครูใหญ่ควรทำการสอนในชั้นบ้างตามสมควร การสอนในชั้นก็สำคัญ ตามปกติครูใหญ่โรงเรียนก็ย่อมไว้วางใจเชื่อถือในตัวครูใหญ่ ทั้งทางวิชาการและธุรการอยู่แล้ว แค่นี้จะ

¹⁹ คำรง มัชฌมบัณฑิต และ พิชญ ชัชวาลย์ปรีชา, แนวคิดในการสอนชั้นประถมศึกษาตามหลักสูตรใหม่ (ธนบุรี : สำนักพิมพ์สื่อการศก., 2503) หน้า 52.

²⁰ ปิ่น บาลากุล, หลักการศึกษ ปฐกถาวิชาครูมัธยม, โรงพิมพ์ไทยพาณิชย์การพระนคร, 2506, หน้า 34-35.

ให้เขาเชื่อมั่นยิ่งขึ้นอีก ครูใหญ่ควรทำการสอนบ้าง วันหนึ่งประมาณ 30 นาที หรือ
 1 ชั่วโมง แลวแต่โอกาส จะทำให้ครูนอกรู้สึกว่าครูใหญ่เอาใจใส่ต่อการสอนหวังดี
 คือนักเรียน อยากให้นักเรียนมีความรู้ นอกจากนี้ยังทำให้เห็นว่า ครูใหญ่มีงานหนัก
 เหมือนกัน จะมีความเห็นอกเห็นใจ อยากจะให้ความร่วมมือในการทำงานเพื่อให้
 โรงเรียนก้าวหน้าอยู่เสมอ...²¹

การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน

เกี่ยวกับการนิเทศ (Supervision) Monroe ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Encyclopedia of Educational Research 71

"Supervision is a type of educational service rendered by a variety of school officials -- superintendents, principals, directors, heads of departments, and general and special supervisors"

...คำว่า "นิเทศ" (Supervise) ในวงการศึกษานี้ หมายถึงการไปช่วยเหลือ ควบคุม
 ตรวจสอบ แนะนำ สนับสนุน ส่งเสริม และเกื้อกูล เพื่อให้งานทั้งฝ่ายวิชาการและ
 ข้าราชการในโรงเรียนหรือในแต่ละสาขางานใดเกิดผลดี การนิเทศการศึกษานี้ไม่เกี่ยว
 กับการบังคับบัญชาแต่ประการใด แต่เป็นการแนะนำโดยแท้ และเป็นคำแนะนำ
 ช่วยเหลืออย่างเปิดเผย เป็นการเข้าไปช่วยเหลือแบบประชาธิปไตย เข้าไปอย่าง
 เคารพกัน เข้าไปร่วมมือ แยกปันความรู้ให้อย่างเต็มที่ และเข้าไปด้วยลักษณะแห่ง
 คนที่มีปัญญา มีใจใจอำนาจมาทใหญ่แบบทรราชย์...²²

²¹ องค์การปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา, คำแนะนำอันดี 8 การประถมศึกษา
 ร.ร. การช่างวุฒิศึกษา (แบบถาวรพิมพ์), ธนบุรี, 2501, หน้า 108.

²² สาโรช บัวศรี, แนวคิดในการบริหารการศึกษา วิทยานิพนธ์เสนอกระทรวงศึกษา-
 ธิการ, พิมพ์โดยโครงการพัฒนาการศึกษา (โรงพิมพ์มิ่งมงคลพิมพ์), พระนคร, 2504, หน้า 68.

การนิเทศการศึกษาในโรงเรียนนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน

... การนิเทศการศึกษา คือแผนงานที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงการสอน และความประสงค์นี้จะสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถของศึกษานิเทศก์ผู้ทำงานร่วมกับครู และวิธีการต่าง ๆ ซึ่งศึกษานิเทศก์นำมาใช้ ได้แก่ การปรึกษาหารือเป็นส่วนบุคคลหรือรายตัว การประชุมเป็นหมู่คณะหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ การเยี่ยมเยียน สังเกต การสนทน และการแนะนำให้ใช้อุปกรณ์การสอน ฯลฯ²³

ในแต่ละโรงเรียนนั้น นอกจากจะมีศึกษานิเทศก์เป็นผู้ดูแลคอยช่วยเหลืองานค่านวิชากร แก้ปัญหา และปรับปรุงการเรียนการสอนแล้ว ครูใหญ่ยังเป็นบุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งที่มีหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน เพราะในทางปฏิบัติแล้ว ถ้าสิ่งบุคคลที่ทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ยังมีไม่เพียงพอไม่สามารถจะอยู่ประจำหรือช่วยเหลือโรงเรียนได้ตลอดเวลา

ความรับผิดชอบค่านการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่นั้น อาจแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. ช่วยครูแต่ละคนในการทำการสอนให้โดยลัดดี แก้ปัญหาของครูแต่ละคน ทั้งในค่านการสอนและปัญหาส่วนตัว นอกจากนั้นยังช่วยส่งเสริมให้ครูแต่ละคนมีความเจริญงอกงามในอาชีพอีกด้วย
2. เป็นผู้ประสานงาน ใ้บริการแก่ครูทุก ๆ คนในค่านการสอน คือต้องช่วยเหลือครูทั้งในค่านเนื้อหาที่จะสอน วิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการวัดผลการสอน
3. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ค่นของครูทุกโอกาส คือสามารถให้คำปรึกษาแนะนำ ชี้แจง หรือชี้แหล่งวิทยากรที่เหมาะสมให้แก่ครู
4. ประเมินผลการเรียนการสอนและโปรแกรมของโรงเรียนทั้งหมด เพื่อปรับปรุงให้ค่น

²³ คณะศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, หลักมูลฐานในการนิเทศการศึกษา, พิมพ์โดยโครงการพัฒนาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2504, หน้า 2.

ความหมายที่ครูใหญ่ทำการนิเทศการศึกษา

1. เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจถึงปัญหาต่าง ๆ ของเด็กที่กำลังสอนอยู่ และพยายามให้ครูเห็น และเข้าใจชัดเจนว่า เด็กในวัยนั้น ๆ มีลักษณะ พฤติกรรม และความต้องการอย่างไร และช่วย ครูให้สามารถวางแผนการสอนให้เหมาะสม

2. เพื่อช่วยให้ครูได้ทราบถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ทราบจุดอ่อนของการเรียน- รุของ เด็กแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร เพื่อช่วยแก้ไขจุดอ่อนเหล่านั้น การเรียนการสอนก็จะค่อยล อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

3. ช่วยให้ครูเข้าใจแจ่มแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป วัตถุประสงค์ เฉพาะของโรงเรียนนี้ ๆ และชั้นนี้ ๆ ตลอดจนปรัชญาของโรงเรียน และช่วยให้ครูดำเนินการ สอนให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ

4. เพื่อช่วยให้ครูมีลักษณะ เป็นผู้นำและเป็นนักประชาธิปไตย

5. เพื่อช่วยให้ครูใหญ่ได้สำรวจและค้นพบความสามารถพิเศษของครูแต่ละคน เพื่อที่จะ ใ้ยอมรับหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดนั้น ๆ

6. เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพดียิ่ง ๆ ขึ้น

7. เพื่อสร้างเสริมขวัญของคณะครูใหญ่ในสภาพสูง เพื่อจะได้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน มีความสามัคคีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรักและภาคภูมิใจในอาชีพครูที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่

8. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกปลื้มปรีดิ์ในการทำงาน ป้องกันครูจากการถูกตำหนิหรือการกล่าวโทษ อย่างไม่เป็นธรรม

9. เพื่อประเมินผลการเรียนของเด็ก การสอนของครู และหาแนวทางที่จะให้ผลการเรียน การสอนมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้

การที่ครูใหญ่จะทำงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนให้ได้อย่างดีนั้น ครูใหญ่ควรมีคุณลักษณะ

ดังนี้

1. มีทักษะในการเป็นผู้นำ
2. มีทักษะในการสร้างมนุษยสัมพันธ์
3. มีทักษะในการประเมินผลงาน

4. มีทักษะในกระบวนการหยุดพัก
5. ทัศนคติเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวในวงการศึกษ

งานนิเทศการศึกษาคูครูใหญ่อาจทำได้ แยกได้ดังนี้ ²⁴

- ก. ช่วยเหลือครูทางด้านการวิชาการและด้านบริหาร
- ข. ช่วยเหลือครูในคาบปัญหาส่วนตัว
- ค. สร้างขวัญ (Morale) ของคณะครูในโรงเรียน
- ง. การประเมินผลการทำงานปฏิบัติงานของโรงเรียน

การช่วยเหลือทางด้านการวิชาการและด้านบริหาร อาจแยกได้ดังนี้

1. การประเมินนิเทศครูใหม่
2. การจัดประชุมครูก่อนเปิดเรียน เพื่อชี้แจงงานที่ต้องทำเมื่อเปิดเรียน เตรียมงานและขอความคิดเห็นจากครู เพื่อชี้แจงโครงการใหม่ ๆ เพื่ออบรมความรู้ใหม่ ๆ หรืออาจจัดประชุมตามสายวิชาตามชั้น เพื่อร่วมมือกันทำโครงการสอน ฯลฯ
3. การสังเกตการสอนในชั้น ครูใหญ่ควรเข้าสังเกตการสอนตามชั้นต่าง ๆ ทั้งนี้ใคร่เพื่อจะจับผิดครู แต่เพื่อจะได้หาทางช่วยเหลือครู ทั้งในคาบเนื้อหาวิชา วิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การควบคุมชั้น รวมทั้งการวัดและประเมินผลการสอน
4. การเยี่ยมชั้นเรียนอื่น ๆ ครูใหญ่ควรจัดบริการให้ครูได้มีโอกาสไปเยี่ยมชั้นเรียนอื่น อาจจะเป็นโรงเรียนเดียวกันหรือโรงเรียนอื่นก็ได้ ทั้งนี้เพื่อครูจะได้มีโอกาสสังเกตว่า การสอนในระดับเดียวกันนั้น ครูอื่นพบปัญหาอะไรบ้าง เหมือนกันหรือต่างกัน และครูอื่นทำเนียบการสอนและแก้ปัญหาอย่างไร ด้วยวิธีนี้จะทำให้ครูเกิดการเรียนรู้และได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้นได้
5. การสาธิตการสอน ครูใหญ่ควรจะได้เปิดโอกาสให้ครูได้มีโอกาสดูการสาธิตการสอนตามสมควร ทั้งนี้เพื่อครูจะได้เห็นชั้นการดำเนินการสอน และวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ และหลังจาก

---

²⁴ สุจริต เทียรชอบ, เอกสารประกอบจำบรรยายวิชาหลักการนิเทศการสอน เรื่อง "ครูใหญ่กับการนิเทศการศึกษา" ปีการศึกษา 2512

ที่ชมการสาธิตแล้ว ควรเปิดโอกาสให้ครูได้อภิปรายซักถามข้อข้องใจได้อย่างกว้างขวาง

6. นิเทศช่วยการให้คำปรึกษาหารือ เมื่อครูมีข้อข้องใจเกี่ยวกับการสอน การบริหาร หรือการจัดกิจกรรมอย่างใด ๆ ก็ตาม อาจปรึกษาหารือกับครูใหญ่ได้

7. นิเทศช่วยการจัด Work Shop แบบต่าง ๆ เช่น

- จัดใหม่ประชุมครูทั้งโรงเรียนเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน

- จัดเป็นกลุ่มอภิปรายย่อย ๆ ตามความสนใจของครู อาจจะเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบต่าง ๆ การทำอุปกรณ์ ฯลฯ

- จัดประชุมอบรมในระหว่างปีภาคหรือในระหว่างฤดูร้อน

8. การอบรมครู อาจจะทำเฉพาะครูในโรงเรียนของตนหรือร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ ก็ได้

9. จัดสัมมนาครู

10. ครูใหญ่ควรจะได้จัดหาหนังสือที่มีคุณค่าทางการศึกษาและอื่น ๆ ส่งเสริมให้ครูได้อ่าน เพื่อความเจริญงอกงามในอาชีพ จัดปรับปรุงห้องสมุดให้มีคุณภาพดี เพื่อประโยชน์แก่ครูและนักเรียนได้ใช้ค้นคว้าหาความรู้

11. นิเทศช่วยการจัดบริการโสตทัศนศึกษาให้แก่ครูเป็นอย่างดี

12. แนะนำและสนับสนุนให้ครูเป็นสมาชิกสมาคมวิชาการต่าง ๆ ให้ครูได้ศึกษาต่อเรียนต่อเพิ่มเติมระหว่างปีภาคเรียน ภาคร้อน หรือตอนค่ำ หรือถ้าสามารถสอบชิงทุนเรียนได้เต็มเวลายิ่งเป็นการดี

การสร้างขวัญของคณะครูในโรงเรียน ขวัญ หมายถึงทัศนคติของแต่ละบุคคลในโรงเรียน ถ้าโรงเรียนนั้นมีขวัญสูง คนในหมู่คณะจะมีความรู้สึกปลอดภัย อ่อนน้อม รักอาชีพ และพยายามทำงานให้กับหมู่คณะเป็นอย่างดี สรุปแล้ว ขวัญของครูคณะ ก็หมายถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในหมู่คณะนั้น สมาชิกรจะพยายามทำงานให้โดยเต็มที่ สุด ไ้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ใคร่ร่วมกันตั้งไว้ ถ้ามีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้นก็พยายามต่อสู้ ซึ่งวิธีการที่ครูใหญ่จะช่วยสร้างขวัญของคณะครูนั้น มีมากมายหลายวิธีด้วยกัน เช่น

- ช่วยให้ครูมีความรู้ทางวิชาการ ทางบริหาร และการดำเนินการสอนอย่างเพียงพอ

- จัดสภาพการทำงานที่ดี สะดวกสบาย มีสวัสดิการต่าง ๆ ดี

- เป็นที่ปรึกษาที่ดีของครูในทุกโอกาส
- พยายามทำให้ครูรู้สึกว่าคุณเองเป็นคนสำคัญ ให้ครูมีความรู้สึกสำเร็จในการทำงาน มีความเจริญงอกงาม
- ให้ครูมีส่วนแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย และการดำเนินงานของโรงเรียน
- มีความยุติธรรมต่อครูทุกคน
- คำเป็นงานค้าง ๆ ของโรงเรียนแบบประชาธิปไตยยกย่องแท้จริง

กาลา

การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน การปฏิบัติงานในโรงเรียนจะโดยลัดดีต้องร่วมมือกันหลายฝ่าย ดังนั้นการประเมินผลงานของโรงเรียนเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น จึงต้องร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งครูใหญ่ คณะครูและนักเรียน การประเมินผลนั้นอาจทำได้ดังนี้

- (1) หัวข้อหรือกลองรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน
- (2) จัดให้นักเรียนอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน วิธีนี้จะช่วยให้ครูใหญ่เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน และหาทางแก้ไขได้ดีขึ้น ข้อสำคัญ นักเรียนควรได้รับคำชี้แจงให้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อย่างดี
- (3) ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติเป็นเรื่อง ๆ ไป
- (4) ครูใหญ่ควรช่วยให้ครูประเมินผลการสอนของตนเอง รวมทั้งประเมินผลการเรียนและความก้าวหน้าของนักเรียน

นายเกรียง เอี่ยมสกุล ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "โรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติ"²⁵ว่า การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับภารนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ อาจจะทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาข้อเท็จจริงและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การสอนของครู เพื่อทราบความต้องการและช่องทางที่จะร่วมมือช่วยเหลือ และความต้องการดังกล่าวอาจจะไม่ได้ออกมาจาก

²⁵ เกรียง เอี่ยมสกุล, โรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติ (ธนบุรี : ร.ร. การช่าง วุฒิสึกษา (แผนกการพิมพ์), 2510) หน้า 306-308.

ตัวครูเอง แต่ออกมาจากผลการปฏิบัติงาน ซึ่งแสดงว่ายังไม่เหมาะสม ยิ่งขาดความชำนาญ จำเป็นจะต้องช่วยเหลือ

2. การประชุมร่วมกันกับครูเกี่ยวกับงานวิชาการ เช่น การประชุมตามลำดับชั้นที่ละชั้น หรือประชุมตามหมวดวิชา ฟังข้อเท็จจริงแล้วช่วยกันหาวิธีแก้ปัญหา หรือประชุมเพื่อช่วยกันวางโครงการหรือแผนงานเฉพาะเรื่องเฉพาะราย หรือประชุมเพื่อช่วยกันเตรียมงานภาคปฏิบัติ เช่น การทำอุปกรณ์การสอน การทำข้อทดสอบ เป็นต้น

3. การอบรมหรือเผยแพร่ความรู้แก่ครูในโรงเรียน อาจจะหาในรูปแบบการประชุมครูประจำสัปดาห์ ประจำปักษ์ ประจำเดือน โดยอาจจะขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิในโรงเรียน หรือบุคคลภายนอกโรงเรียน นายบรรยายหรืออภิปราย

4. การส่งเสริมประสบการณ์ของครูให้ได้เห็นของจริงในการดำเนินงานวิชาการตามกระบวนการสอน เช่น ไปดูการปฏิบัติงานของโรงเรียนอื่น หรือการสาธิตให้เห็น

5. การช่วยเหลือครูในด้านการเตรียมการสอน และการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน เช่น ช่วยจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งครูไม่สามารถหาได้ หรือจัดหาตำราคู่มือครูให้ครูได้ค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้

งานส่วนใหญ่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษานั้น อาจแบ่งออกได้ 2 อย่าง ดังที่ คร.สาโรช บัวศรี²⁶ กล่าวไว้ในหนังสือ "แนวคิดในการบริหารการศึกษา" ว่า ได้แก่ การช่วยปรับปรุงตัวครูผู้สอน และ การช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนโดยทั่วไป

ก. การช่วยปรับปรุงตัวครูผู้สอน คือที่เรียกว่า In-service Education นั่นเอง ซึ่งแปลว่า จำเป็นจะต้องจัดให้ครูได้มีความรู้และความสามารถเพิ่มเติมอยู่เสมอ ในการศึกษาที่ศึกษามีเพศอาจจัดให้มีการอบรม หรือเปิดการสอนระยะสั้นแก่ครู หรือจัดประชุมสัมมนา นอกจากนี้แล้ว ถ้าทำได้ อาจจะให้ครูไปศึกษาต่อใน Twilight School หรือ Summer School ตามวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง ศึกษาธิการอาจตั้งศูนย์กลางการอบรมขึ้นไว้ใน

²⁶สาโรช บัวศรี, แนวคิดในการบริหารการศึกษา, วิทยานิพนธ์เสนอกระทรวงศึกษาธิการ, จัดพิมพ์โดยโครงการพัฒนาการศึกษา (โรงเรียนพณิชยการพิมพ์) พระนคร, 2504 หน้า 70-71.

เขตการศึกษาของตน

ข. ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนโดยทั่วไปในโรงเรียน จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับ In-service Training ซึ่งอาจจะทำสิ่งต่อไปนี้

- การช่วยครูในการเรียนรู้เกี่ยวกับเด็ก ความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติของเด็ก เพื่อประโยชน์ในการแนะแนวอาชีพให้แก่เด็ก
- การช่วยแก้ไขให้ครูมีบุคลิกลักษณะและทักษะในการสอนที่ดีขึ้น
- การช่วยอธิบายให้ครูเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและประมวลการสอนที่ใช้อยู่
- การช่วยแนะนำให้ครูรู้จักใช้อุปกรณ์การสอนที่ดี หนังสือตำราวัสดุที่ดี เครื่องโสตทัศนศึกษา และอื่น ๆ
- การช่วยให้ครูเข้าใจในการติดต่อกับผู้ปกครองและประชาชน
- การช่วยให้ครูเข้าใจเกี่ยวกับการจัดโรงเรียน การสหภาพการในโรงเรียน และอื่น ๆ

รวมความว่า เป็นการช่วยให้ครูได้มี :-

- (1) ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่จะสอนเด็ก (Subject-matter Understanding)
- (2) ความเข้าใจในวิชาการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือในการที่จะสอนเนื้อหาให้แก่เด็ก

(Professional Understanding)

(3) ความสามารถต่าง ๆ (Competencies) เช่น ความสามารถในการสอน สามารถในการทำ Case Study สามารถในการแนะแนว (Guidance) สามารถในทางอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและศีลธรรม สามารถในการหาและใช้อุปกรณ์การสอน สามารถติดต่อกับชุมชนอย่างใกล้ชิด สามารถในการเป็นนักประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

นอกจากนี้ ดร.พนัส หันนาคินทร์ กล่าวว่า ในการที่ครูใหญ่ทำหน้าที่เป็นผู้นำเทศการสอนแก่ครูในโรงเรียน มีหน้าที่ต้องดำเนินงานดังต่อไปนี้²⁷

²⁷พนัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2512) หน้า 139.

1. ทำหน้าที่ตรวจสอบความเป็นไปเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพราะถ้าครูใหญ่ไม่ทราบความเป็นไปอย่างแท้จริงแล้ว การช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครูก็ไม่สามารถทำให้ถูกต้องได้ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ครูใหญ่จะคอยตรวจสอบให้พบ คือ

ก. การตั้งจุดประสงค์ของการสอน อันเป็นแม่บทใหญ่ที่จะทำให้การสอนดำเนินไปทางใดทางหนึ่ง

ข. วิธีสอนและ เครื่องใช้ประกอบการสอน

ค. การจัดหน่วยการสอน

ง. ลักษณะของนักเรียนในห้องเรียนนั้น ๆ

จ. ผลที่ได้จากการสอนเท่าที่เป็นอยู่

2. ทำหน้าที่ประเมินผล ครูใหญ่ควรหาทางในการประเมินผลนักเรียนในชั้นต่าง ๆ เช่น ความเจริญทางกาย ทางสมอง ทางการศึกษา (Achievement) ทางสังคม ตลอดจนความเจริญในค่านิยม เป็นต้น นอกจากนั้น ครูใหญ่ควรหาทางให้ครูรู้จักประเมินผลงานให้ตัวเอง เพื่อเป็นรากฐานในการปรับปรุงการสอนต่อไป

3. ทำหน้าที่ช่วยส่งเสริมและปรับปรุง कामต่าง ๆ ดังนี้

ก. ช่วยปรับปรุงบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เช่น การปรับปรุงห้องเรียนให้มีแสงสว่างดีขึ้น ปรับปรุงประมวลการสอนให้ดีขึ้นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นต้น

ข. ช่วยให้ครูเกิดความเข้าใจจุดประสงค์ของการสอนวิชาต่าง ๆ ที่ขึ้น

ค. ช่วยปรับปรุงเครื่องประกอบการสอน อุปกรณ์การสอน

ง. ช่วยเหลือครูให้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ

จ. พยายามให้การติดต่อระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปโดยสะดวก

ฉ. ส่งเสริมการทดลองหรือการค้นคว้าที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน

ช. พยายามจัดหตุษฏีทางการศึกษาให้เกิดผลทางปฏิบัติ

ซ. ส่งเสริมให้ครูหมั่นประเมินผลการสอนของตัวเองเสมอ ๆ

และกิจกรรมที่ครูใหญ่อาจกระทำในกรณีพิเศษการสอน มีดังนี้ 28

1. การประชุมปรึกษาหารือในเรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยครูใหญ่เป็นผู้ริเริ่ม สนับสนุน หาวิทยากรมาให้ เป็นต้น
2. การจัด Work Shop ขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของ In-service Education
3. ทำ Action Research หมายถึง การวิจัยค้นคว้าเพื่อหาทางแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานที่กำลังกระทำ
4. การไปดูการสอนของครู โดยเฉพาะครูใหม่ ปัญหาการไปดูการสอนของครู ดูเหมือนจะอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรครูจึงจะไม่รู้สึกว่าครูใหญ่ไปคอยจับผิด ครูใหญ่ควรแสดงความเข้าใจกับครูอย่างดีในเรื่องนี้
5. การสาธิตการสอนโดยผู้ชำนาญ เพื่อให้ลดภาระครู ศึกษานิเทศก์ และนำแบบอย่างไปปรับปรุงการสอนของตนเอง การสาธิตการสอนเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าตรงกับปัญหาที่คณะครูกำลังสนใจอยู่

จิตวิทยาการเรียนรู้อะไรและพัฒนาการของเด็ก

การศึกษาจิตวิทยานี้ เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า คนเราแต่ละคนหรือเด็กแต่ละคนนั้น มีความแตกต่างกันไป ถ้าเราจะจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลละให้โดยลัดดี จุดเริ่มต้น คือ การศึกษาจิตวิทยา ซึ่งอาจแยกเป็นส่วนได้ ดังนี้

1. ศึกษาหลักทั่วไปของวิชา เพื่อทราบว่า คนมีความถนัดสิ่งกันอย่างไร ความรู้ นำไปใช้เวลาทำงานกับคนหนุ่มมาก เช่น เวลาสอนนักเรียนหมดทั้งชั้น
2. ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อทราบว่า เด็กแต่ละคนแตกต่างกันอย่างไร ความรู้

28 หนังสือนักคิด, เรื่องเดียวกัน, หน้า 140-141.

ในเรื่องนี้ เพื่อนำไปส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้ก้าวหน้าไปตามลักษณะของตนได้เต็มที่

การเรียนจิตวิทยาและการใช้จิตวิทยาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู จากการวิจัยที่นักจิตวิทยาในต่างประเทศได้ศึกษากับเด็กจำนวนหลายหมื่นหลายคน ได้วางกฎเกณฑ์ของความเจริญเติบโตของเด็กไว้หลายข้อ กฎแต่ละข้อมีความหมายต่อการปฏิบัติงานของครูและนักการศึกษาเป็นอันมาก จะยกกฎที่สำคัญบางข้อมากล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการนำหลักเกณฑ์เหล่านี้มาใช้ในการสอน ดังนี้²⁹

1. เด็กแต่ละคนยอมเจริญเติบโตไปตามแบบของตน แต่ละคนมีลักษณะไม่เหมือนกัน กฎข้อนี้พอจะสรุปได้ว่า ในการเรียนการสอนนั้น การจัดหลักสูตรที่ดี การจัดบทเรียนที่ดี วิธีสอนที่ดี เหล่านี้ครูจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มาก กล่าวคือ ครูและนักการศึกษาอื่น ๆ ควรจะส่งเสริมให้เด็กได้เจริญเติบโตไปในแนวทางของตน ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ถึงแม้ว่าเด็กทุกคนจะแตกต่างกัน แต่เด็กส่วนใหญ่ที่อยู่ในวัยเดียวกัน ก็มีลักษณะความเจริญเติบโตใกล้เคียงกันพอที่จะจัดอยู่ในพวกเดียวกันได้ ฉะนั้นครูจึงสามารถจัดบทเรียนกลาง ๆ ให้เด็กชั้นเดียวกันเรียนด้วยกันได้

เมื่อนำหลักข้อ 1 และข้อ 2 มารวมกัน ครูจึงควรจัดการสอนเป็น 4 ส่วน คือ

ก. สอนรวมกันทั้งชั้นในบางโอกาส

ข. สอนเป็นหมู่ตามความสามารถหรือความสนใจของเด็กในชั้น

ค. สอนเป็นรายบุคคลสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องเป็นพิเศษ หรือรายที่มีความสามารถสูงเป็นพิเศษ

3. ความเจริญเติบโตของเด็กนั้น เจริญติดต่อกันไปเรื่อย ๆ ไม่ได้กระโดดขึ้นเป็นขั้น ๆ เหมือนขั้นบันได หลักข้อนี้ทำให้มองเห็นความจำเป็นในการจัดหมายเหตุเรียนให้ติดต่อกัน โดยไม่วางไว้เป็นขั้นคาบตัว

4. เด็กในวัยหนึ่ง ๆ ย่อมมีลักษณะประจำวัยนั้น ๆ นิสัยหรือลักษณะของเด็กในวัยนั้น ๆ ไม่จำเป็นจะต้องยั่งยืนเข้านั้นตลอดไป

²⁹ กอ สวัสดิคพานิชย์, จิตวิทยากับการเรียนการสอน (ธนบุรี : ร.ร. การช่างวุฒิชিক্ষา (แผนกการพิมพ์), 2500) หน้า 71-73.

องค์ประกอบที่ทำให้เด็กแตกต่างกันออกไปในด้านลักษณะรูปร่างหน้าตา สติปัญญา และ พฤติกรรมนั้น อาจกล่าวเป็นข้อใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. พันธุกรรม เป็นสิ่งที่มียีนหรือลักษณะทางกาย เป็นคนว่า ผิวพรรณ หน้าตา รูปร่าง ลักษณะทางเพศ ความสามารถทางสมอง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เด็กได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อแม่และ บรรพบุรุษ แต่เดิมเชื่อกันว่า เด็กไม่อาจแสดงความสามารถใดไกลหรือสูงกว่าพันธุกรรมที่ได้รับมา แต่การเลี้ยงดู ให้ความรักความอบอุ่น และครูหาทางช่วยเหลือ ครูอาจจะทำให้เด็กที่มีสติปัญญาไม่ ค่อยดี ไขว้โอกาสเพิ่มความสามารถ และช่วยให้เด็กที่ฉลาดอยู่แล้วฉลาดยิ่งขึ้น สำหรับเด็กที่ฉลาด อยู่แล้ว เชื่อว่าเป็นผลมาจากพันธุกรรมเป็นส่วนใหญ่

2. สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อเด็ก เช่นเดียวกับพันธุกรรม อาจจะมี สบุนหรือไม่มีสนับสนุนพันธุกรรม เช่น สิ่งแวดล้อมที่ค้ำจุนส่งเสริมสติปัญญาของเด็ก และการที่เด็ก อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย ๆ ทำให้สติปัญญาต่ำลงได้

สรุปได้ว่า ความแตกต่างของคนเรานั้น เกิดจากอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมทำ งานร่วมกัน ความเข้าใจในหลักพัฒนาการและอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อเด็ก จะ ช่วยให้องค์เห็นแนวทางที่จะช่วยให้เด็กพัฒนาถึงขีดสูงสุดของเขาได้

นอกจากจะรู้และเข้าใจว่า เด็กแตกต่างกันเนื่องจากอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็ควรรู้หลักความเจริญเติบโตที่สำคัญ ๆ ของเด็กแต่ละวัย รู้ถึงลักษณะของเด็กวัยต่าง ๆ รู้ถึงความต้องการ ความสนใจ และธรรมชาติของเด็ก เช่น

- เด็กต้องการความรักความสนใจจากผู้อื่นใกล้ชิด
- เด็กต้องการเคลื่อนไหวและพักผ่อน อันเป็นความต้องการทางธรรมชาติที่สำคัญต่อความเจริญเติบโตของเด็ก
- เป็นธรรมชาติของเด็กที่จะพยายามขี้อ้อน ถ้าผู้ใหญ่บังคับหรือบงการมากเกินไป ถ้าผู้ใหญ่ ไม่เข้าใจไม่ยอมผ่อนปรน ก็ยอมเป็นอุปสรรคต่อความเจริญเติบโต ไม่สามารถพึ่งตนเอง และขาดความเชื่อมั่น
- เด็กมักชอบเอาอย่างและเลียนแบบผู้ใหญ่ที่ตนชอบ เช่น ครูปกครอง พ่อแม่และครู

- เด็กต้องการความเสมอต้นเสมอปลาย คงเส้นคงวา ซึ่งจะช่วยให้เด็กรู้สึกมั่นคงและปลอดภัย
- อารมณ์ของครู การปฏิบัติตัวของครู ควรมีหลักเกณฑ์สม่ำเสมอ
- เด็กต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้ที่ตนมีความสำคัญ เมื่อทำสิ่งใดก็อยากให้เป็นที่ยอมรับ
อยากให้ครูและเพื่อนชมเชย
- เด็กต้องการความสำเร็จ เมื่อทำสิ่งใดสำเร็จ เด็กจะมีกำลังใจและมีความพยายามมากขึ้น
- เป็นธรรมชาติของเด็กที่เปลี่ยนแปลงง่าย มีความสนใจ ความตั้งใจระยะสั้น ทำให้เด็กขาด
ความอดทนในการทำงานนาน ๆ ถ้าครูต้องการให้เด็กพยายามทำสิ่งใดในชั่วโมงการเรียน
งานให้เหมาะกับความสามารถและความสนใจของเด็ก

สิ่งที่ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ได้ดี ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ทั่วไป มีดังนี้

1. บทเรียนตรงกับความต้องการหรือจุดประสงค์ของเด็ก เป็นที่พึงพอใจกับใจแน่นอนแล้วว่า
เด็กจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อเด็กรู้ว่าเขาจะเรียนเอาความรู้นั้นไปทำไม และยังความรู้นั้นตรงกับความต้องการ
ของเด็กแล้ว ยิ่งจะเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น
2. บทเรียนของครูมีความหมายสำหรับเด็ก ความหมายของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับ
กับประสบการณ์ของเด็ก เรื่องนั้นจะต้องเป็นเรื่องซึ่งเด็กมีความเข้าใจมาบ้างแล้ว ความจริงการ
สอนจากสิ่งที่เด็กรู้แล้วไปหาสิ่งที่เด็กยังไม่รู้ เป็นหลักเกณฑ์แรก มีปรากฏอยู่ในหนังสือวิชาครูแทบทุกเล่ม
แต่ดูเหมือนจะเป็นเหตุปากคอกเกินไปจนครูไม่ค่อยเอาใจใส่กัน
3. เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเด็กมีความพร้อมที่จะเรียน ในเรื่องความพร้อมนี้ ครูควรถือหลัก
ดังนี้
  - ก. ก่อนลงมือสอน ครูควรเตรียมเด็กในพร้อมที่จะเรียนเสียก่อน ควรชักจูงให้เด็กมอง
เห็นปัญหาโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาแก่เด็ก
  - ข. ก่อนจะสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่เด็ก ครูควรคำนึงถึงความพร้อมทางบุคลิกภาวะของ
เด็กเสียก่อน
  - ค. บทเรียนที่จัดให้กับเด็กนั้น ควรสนองความต้องการของเด็ก กล่าวคือ เมื่อเด็ก
พร้อมที่จะเรียนสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ครูก็ควรจัดให้เด็กได้เรียนสิ่งนั้น
4. เด็กจะเรียนรู้ได้ดีถ้าเด็กมีความสนใจในสิ่งที่ตนเรียน ถ้าเด็กสนใจวิชาใดเด็กย่อม
เรียนวิชานั้นได้ดี ความสนใจนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้รู้จักสิ่งนั้น ๆ พอสมควรเสียก่อน เมื่อเรียนรู้

ไม่ได้บ้างก็จะเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ และบ้างเกิดความสนใจในอันที่จะเรียนต่อไป ความสนใจและการเรียนรู้เป็นผลและ เหตุแก่กันและกัน

...การเรียนรู้โคเคิ หมายถึงการที่เด็กได้รับความรู้ที่ถูกต้อง ได้รับทักษะซึ่งเกี่ยวกับ ความรู้นั้น และได้รับทัศนคติที่ดีกลับไปด้วย ถ้าครูต้องการให้เด็กได้รับความรู้ที่ถูกต้องอย่างเต็มที่ บางทีครูอาจไม่ต้องขัดแย้งกับการสอนนักก็ได้...³⁰

...การเรียนรู้เป็นสิ่งที่จะต้องมีการกระทำ ต้องมีการเคลื่อนไหว ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนต้องมีประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จะอยู่เฉย ๆ แล้วเรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใด หาได้ไม่ นอกจากนี้ การเรียน หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้ชีวิต มีระดับสูงขึ้น ทั้งนี้หมายความว่า ผู้เรียนจะต้องยอมรับสิ่งที่ต้องการเรียนรู้นั้น เป็นการที่ผู้เรียนยอมรับสนองทั้งตัว ไม่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่ง ผู้เรียนจะเรียนได้ มากหรือน้อย ยอมรับขึ้นอยู่กับสมรรถวิสัยของผู้เรียนเอง และอยู่ที่ระดับของการที่ ผู้เรียนจะยอมรับเอาไว้มือมือน้อยเพียงใด...³¹

ถึงนี้ยอมรับแสดงว่า เด็กแต่ละคนนั้นยอมรับเรียนรู้ไม่เหมือนกัน และการเรียนรู้ก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวิธีสอน ทัศนคติของครูอย่างเด็ดขาดเท่านั้น

.....ทัศนคติการเรียนรู้ใหม่ยอมรับว่า มีองค์ประกอบหลายอย่างที่ช่วยส่งเสริมหรือบั่น ทอนประสิทธิภาพของการเรียน สิ่งที่ส่งเสริมนั้นได้แก่ แรงจูงใจ ความพร้อมของเด็ก บรรยากาศที่คล้อยตามในห้องเรียน การมองเห็นส่วนรวมหรือจุดมุ่งหมายของการเรียน การ พยายามผลการเรียนว่าดีหรือไม่คืออย่างไร ฯลฯ สำหรับสิ่งที่บั่นทอนนั้น ก็มีตัวอย่าง เช่น สุขภาพไม่สมบูรณ์เนื่องมาจากความผิดปกติของคอมพิวเตอร์ ความเหนื่อย บกพร่องไม่ เป็นที่น่าสนใจ การสอนของครูไม่อยู่ในระดับดี และการขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่าง

³⁰ กอ สวัสดิทานิชย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 100.

³¹ ช่าง บั้วศรี, ทัศนคติหลักสูตร ภาคที่ 1 (พระนคร : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, 2504) หน้า 19-20.

ครูและนักเรียน เป็นคน อีกประการหนึ่ง แม้ว่าจุดเริ่มต้นของการเรียนจะมีได้หลายอย่าง เช่น ทำตามอย่างผู้อื่น หรือทำสิ่งที่ต้องการเรียนซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ ครั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์และความจำเป็น แต่การเรียนโดยวิธีดังกล่าวมิใช่จุดเริ่มต้นที่ดีที่สุด ตามทฤษฎีการเรียนรู้ จุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนคือ สถานะที่เป็นปัญหา กล่าวคือ ต้องมีปัญหาเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเสียก่อน จึงจะเกิดการเรียนขึ้น เป็นการเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการแก้ปัญหาและในเมื่อแก้ปัญหานั้นสำเร็จลงแล้ว...³²

ขอสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้

1. สภาพที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียน ต้องประกอบด้วยปัญหาต่าง ๆ
2. การเรียนเกิดขึ้นในระหว่างการแก้ปัญหา โดยผู้เรียนสามารถสนองความต้องการของตนด้วยวิธีซึ่งไม่เคยใช้มาก่อน
3. ในการเรียนนั้น ผู้เรียนตอบสนองทั้งตัว ไม่ใช่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย เช่น การเตะฟุตบอล เราจะถือว่าผู้เตะใช้เท้าทำงานอย่างเต็มที่ได้ไม่ ทุกส่วนของร่างกายยอมเกี่ยวข้องด้วย
4. การเรียนต้องมีการกระทำ และผลของการเรียนยอมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล
5. ในการเรียนนั้น ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมย่อมมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก
6. ความคิดริเริ่มเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการเรียน
7. การเรียนมีผลดี เมื่อผู้เรียนอยู่ในสภาพพร้อมที่จะเรียน คือมีวิสัยสมควร มีความสนใจ มีความสามารถและประสบการณ์เต็ม
8. การเรียนที่มีความหมาย ควรเป็นการเรียนจากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย
9. การเรียนบังเกิดผลดี ต่อเมื่อผู้เรียนเห็นจุดมุ่งหมาย

³² ชาร์ง บัวกรี, เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

³³ ชาร์ง บัวกรี, เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

10. การเรียนยังเกิดผลดีต่อเมื่อมีแรงจูงใจสนับสนุน และสภาพของการเรียนได้รับการ
ปรับปรุงแก้ไขเหมาะสม
11. ผู้เรียนจะเรียนได้มากน้อยเพียงใด สุดแต่ความสามารถและระดับการยอมรับของตน

หลักการสอนโดยทั่วไปและวิธีสอนโดยทั่วไปในแต่ละวิชา

Carter V. Good กล่าวไว้ใน Dictionary of Education ว่า
"การสอน ได้แก่ การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
ขึ้น" ปัญหาที่นำพิจารณา คือ เราจะจัดสภาพการณ์ สถานการณ์และกิจกรรมอย่างไร จึงจะทำให้ผู้
เรียนยังเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เพิ่มพูนขึ้น โดยไม่มีความยุ่งยากตามสมควร ตามวิธีสอนแบบ
เก่านั้น สภาพการณ์ สถานการณ์และกิจกรรม ซึ่งครูจัดให้นักเรียนก็คือ การพูดให้ฟัง การให้แบบฝึก-
หัด และการให้นักเรียนจดคำสอนลงในสมุด ประสบการณ์ของนักเรียนนั้น ส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์
รับ (Passive) ไม่ใช่ประสบการณ์กระทำ (Active) ประสบการณ์เช่นนี้มีผลเสีย ไม่ทำให้
เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เต็มที่ควร คร. ก่อ สวัสดิทานิชย์³⁴ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "จิตวิทยากับ
การเรียนการสอน" ว่า การสอนแบบเดิมที่เคยกระทำกันต่อ ๆ มานั้น มีผลเสียหลายอย่าง คือ

1. เมื่อนักเรียนต้องเป็นผู้รับส่วนมาก โอกาสที่นักเรียนจะเกิดความคิดแบบ Independent Thinking ย่อมจะมีน้อย ถ้าขาดคุณสมบัติอันนี้ ก็ยากที่มนุษย์จะดำรงชีวิตให้ก้าวหน้าต่อไปได้
2. ประสบการณ์อย่างเดียว ย่อมไม่บังเกิดผลอย่างเต็มตัวแก่นักเรียนทุกคน ดังนั้นการสอนโดยให้เด็กฟังจากครูเท่านั้น จึงไม่ให้ความยุติธรรมแก่เด็กทุกคน
3. ประสบการณ์ที่เกิดจากการฟังครูพูด เป็นประสบการณ์รอง (Second hand Experience) ย่อมไม่มีผลในการก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เท่าประสบการณ์ตรง (First hand Experience)

³⁴ ก่อ สวัสดิทานิชย์, จิตวิทยากับการเรียนการสอน ฉบับที่ ๑ ร.ร. การราชวชิรศึกษา (แบบถาวรพิมพ์), 2500, หน้า 35.

4. แรงจูงใจ (Motivation) ที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้มีน้อย เพราะประสบการณ์เช่นนั้นไม่ตรงกับความต้องการ (Need) ของเด็ก การบังคับให้เด็กนั่งฟังนิ่ง ๆ ย่อมไม่เป็นสิ่งที่เด็กประสงค์ เด็กอยากลงมือทำด้วยตนเองมากกว่า

ควยชอบภรองเหล่านี นักการศึกษาแผนใหม่ได้พยายามหาวิธีสอนที่ดีกว่า ที่ได้ผลกว่า มาใช้ เช่น มีการนำเอาวิธีสอนโดยใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มาใช้ ซึ่งการใช้วิธีสอนวิธีนี้ จะนำไปสู่วิธีสอนแบบอื่น ๆ อีก เช่น วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method) ซึ่งมีหน่วยงาน (Unit of work) เป็นหลัก วิธีสอนแบบให้เด็กเรียนจากประสบการณ์โดยตรงและการเรียนด้วยการกระทำ และวิธีสอนแบบอภิปราย (Discuss) เป็นต้น

วิธีสอนในปัจจุบันมีอยู่หลายวิธี แล้วแต่ใครจะนำวิธีไหนไปใช้กับเด็กกลุ่มใด วิธีสอนแต่ละแบบต่างก็มีวิธีใช้และข้อดีแตกต่างกัน ครูจึงควรศึกษาอย่างละเอียด แล้วกำหนดวิธีสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความต้องการและความจำเป็น แต่ข้อสำคัญที่สุดควรยึดหลักว่า จุดเริ่มต้นของการศึกษาอยู่ที่การแก้ปัญหา อีกประการหนึ่งไม่ว่าจะใช้วิธีสอนวิธีใดก็ตาม จะต้องให้เด็กได้มีความรู้ มีแนวคิด และมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่ได้เรียน และถึงแม้ว่าวิธีสอนจะเป็นสิ่งสำคัญที่ครูจะต้องเลือกมาใช้ให้เหมาะสมแต่ละโอกาสแล้ว สิ่งที่สำคัญคือ เนื้อหาที่จะสอน ไม่ว่าครูจะเลือกวิธีสอนใดเหมาะสมอย่างไร ถ้าครูเองไม่แจ่มแจ้งในเนื้อหาที่จะสอน หรือไม่เข้าใจว่าจะให้เด็กได้รู้เรื่องราวที่สอนได้จากที่ไหนอย่างไร การสอนย่อมไม่เกิดผลดีเลย

อนึ่ง วิธีสอนและเนื้อหาวิชาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา "...ความรู้ใหม่ทางการศึกษาย่อมเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ครูจะถือว่าความรู้ของตนได้รั้จากโรงเรียนนั้นพอแล้วยอมไม่ได้ ฉะนั้นการอบรมครูประจำการ (In-service Education) จึงจำเป็นเท่า ๆ กับการฝึกครูใหม่ออกไปทำงาน..." 35

รายงานของการสอนแผนใหม่โดยถือหลักจิตวิทยา ประชาธิปไตย
และจุดประสงค์ของการศึกษา ³⁶

วิธีสอนตามหลักจิตวิทยา

1. วิธีสอนนั้นต้องให้เด็กเกิดความสนใจ ซึ่งจะกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดก้าวหน้าต่อไป
2. วิธีสอนจะต้องกระตุ้นให้เด็กสร้างจุดประสงค์ที่มีความหมาย
3. วิธีสอนจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์
4. จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเรื่อง ความสามารถ ความสนใจ และพื้นฐานของเด็ก
5. วิธีสอนจะคงพยายามให้เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว
6. วิธีสอนจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กเกิดพัฒนาการทั้ง 4 คือ ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม
7. วิธีสอนจะคงก่อให้เกิดประสบการณ์สอดคล้องกับวุฒิภาวะของเด็ก
8. วิธีสอนจะคงก่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างสรรค์ความนึกคิดในเหมาะแก่พฤติกรรมของเด็กแต่ละคน

วิธีสอนตามหลักประชาธิปไตย

1. วิธีสอนจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กและครูวางแผนร่วมกัน
2. วิธีสอนจะคงมีความสมดุลย์ทั้งในเรื่องอิสรภาพของเด็กและการแนะนำของครู
3. วิธีสอนนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
4. วิธีสอนนั้นจะคงให้เด็กพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกัน
5. วิธีสอนนั้นจะคงกระตุ้นให้เด็กแต่ละคนพบ-บามที่จะทำงานให้หมู่คณะของตน

³⁶ ค่าง มัชฌิมันท์ และ พิชญ ชัชวาลย์ปรีชา, แนวคิดใหม่ในการสอนชั้นประถมศึกษา
 ชนบุรี : สำนักพิมพ์สื่อการคา

6. วิธีสอนจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจด้วยตัวเอง

วิธีสอนตามหลักของจุดประสงค์ของการศึกษา

1. การสอนจะต้องเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็ก คือ พัฒนาการทางอารมณ์ สังคม ร่างกาย และสติปัญญา
2. การสอนจะต้องมีความสมดุลระหว่างเนื้อหาและกิจกรรม
3. การสอนจะต้องเป็นการนำเด็กไปสู่ชุมชน ประเทศชาติและโลก
4. การสอนจะต้องเสริมสร้างความปลอดภัยและความพอใจให้แก่เด็ก
5. การสอนจะต้องคำนึงถึงทักษะเบื้องต้นซึ่งมีความสำคัญมากกว่า Three R's (Writing, Reading, Arithmetic)
6. การสอนจะต้องก่อให้เกิดความเข้าใจว่า การสอนอ่าน เขียน และเลขคณิต นั้น มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ ความพอใจ ความเข้าใจ ความรู้ และทักษะของเด็ก

หลักการสอนที่สำคัญและจำเป็นในการสอนแทบทุกวิชา คือ การสอนเรื่องใดก็ตาม ควรสอนให้เด็กได้มีความคิดรวบยอด (Concept) ในเรื่องนั้น ๆ Lee J. Cronbach³⁷ กล่าวว่า ความคิดรวบยอดมี 2 ลักษณะ ลักษณะหนึ่งคือ จำแนกพวก (Classification) ว่าจะอะไรอยู่ในพวกอะไร อีกลักษณะหนึ่งคือ เมื่อรู้ว่าสิ่งใดอยู่ในพวกใดแล้ว ซึ่งนั้นควรมีลักษณะอย่างไร ทำอะไร ไตมา ฯลฯ (A Set of Association) เช่น ลักษณะที่หนึ่งจำแนกกว่าเป็นนก ลักษณะที่สองเมื่อเป็นนกขอมคาคหมายว่า มีสองขา มีปีกมีขนได้ ค้างนี้เป็นต้น

C.L. Hull³⁸ นักจิตวิทยาได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการสร้างความคิดรวบยอด โดยให้เด็กทดลองอ่านหนังสือพิมพ์ ที่มีลักษณะชัดเจนบ้าง ไม่ชัดเจนบ้าง แล้วสรุปว่า

³⁷ Lee J. Cronbach, Educational Psychology, (Harcourt : Brace and Company, 1954) p.281.

³⁸ C.L. Hull and Others, Educational Psychology, (London : The Macmillan Company, 1950) pp.432-433.

ก. ในระยะเริ่มเรียน ผู้สอนควรเลือกตัวอย่าง (หรือสถานการณ์) ที่ผู้เรียนจะแลเห็น กฎ สูตร หรือความคิดรวบยอดได้ง่าย

ข. ต่อจากนั้น ผู้สอนควรให้ตัวอย่างอื่น ๆ อีกหลาย ๆ ตัวอย่าง เป็นตัวอย่างแปลก ๆ กัน แล้วทวนความซับซ้อนขึ้นทีละน้อย เพื่อให้ผู้เรียนแลเห็นกฎเกณฑ์ว่า สิ่งที่เรียนนั้นจะไปปรากฏอยู่ในเรื่องใดบ้าง

อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับวิธีสอนนั้นยังมีผู้เข้าใจผิดว่า การสอนแบบเก่าซึ่งส่วนมากใช้วิธีบรรยายนั้นเป็นการไม่ดี ผิดหลักวิธีการสอนแผนใหม่ แต่ที่จริงการสอนโดยวิธีบรรยาย ยังเป็นวิธีที่สำคัญและจำเป็นต่อง่ายๆ เสมอ วิธีบรรยายสามารถใช้ในการอธิบายให้นักเรียนกำลังต้องการคำตอบอยู่ การสอนแบบบรรยายมิใช่เป็นวิธีอัตโนมัติ โดยครุคิดว่า ข้อมูลหรือความรู้ที่บรรยายให้นักเรียนฟังนั้น เป็นสิ่งที่นักเรียนต้องการ จริงอยู่ความรู้นั้นอาจจะ เป็นประโยชน์และเป็นสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรว่านักเรียนจะต้องรู้ แต่การหยิบยื่นความรู้ให้โดยสักฝ่ายหนึ่งไม่พร้อมที่จะรับหรือยังไม่ต้องการ ขอมไม่โดยประโยชน์คุณค่า การสอนควยวิธีบรรยายยังใช้เป็นเครื่องมือที่จะช่วยสร้างปัญหาให้เกิดขึ้น เพื่อให้เด็กเกิดการค้นคว้าหาความรู้ต่อไป ท่านเองเตรียมให้นักเรียนให้พร้อมที่จะเรียนเสียก่อน โดยการให้ข้อมูลที่มีรสน่าคิด หรือที่ยังไม่มีคำตอบแน่นอน เพื่อช่วยให้นักเรียนให้เกิดความอยากรู้อยากค้นคว้าหรืออยากทราบคำตอบต่อไป

หลักการสอนทั่วไปในวิชาต่าง ๆ (ยกเว้นวิชาภาษาอังกฤษ)

ครูใหญ่ในฐานะผู้บริหารวิชาการ ควรสนใจและคิดคามวิชาการ การสอน ตลอดจนเทคนิคใหม่ ๆ ในวงการศึกษ โดยเฉพาอย่างยิ่งเทคนิคการสอนวิชาต่าง ๆ เพื่อจะได้พิจารณาช่วยเหลือครูในโรงเรียนของตน เพื่อปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมอยู่เสมอ

หลักทั่วไปในการสอนวิชาต่าง ๆ ในที่นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวอย่างย่อ ๆ ซึ่งส่วนมากจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในหมวดหลักวิธีสอนโดยทั่วไปรายวิชา จึงมิได้ครอบคลุมวิธีสอนเฉพาะหรือที่สำคัญ ๆ ในแต่ละวิชา ซึ่งมีมากมายไม่อาจจะรวบรวมกล่าวไว้พร้อมกันในที่นี้

วิชาภาษาไทย

... คำว่า การสอนหนังสือไทย นั้น มีความหมายแคบกว่า การสอนภาษาไทย เพราะ การสอนภาษาไทยนั้น หมายรวมทั้ง การฟัง การพูด การคิด การเขียน การอ่าน และ การรู้ความไ้เพราะของภาษา แต่การสอนหนังสือไทยนั้น มีความหมายแคบ เพียงให้ สามารถอ่านสัญลักษณ์คือตัวหนังสือ หรือสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดหรือคำพูดออกมาเป็นตัวหนังสือไทยเท่านั้น...³⁹

หลักทั่วไปเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย

1. ควรฝึกให้เด็กมีทักษะทางภาษาทั้ง 4 ประการ คือ ทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน
2. ควรสอนทักษะทั้ง 4 ประการ ให้สัมพันธ์กัน ไม่ควรแยกเป็นรายวิชา
3. ควรให้เด็กเรียนโดยมีกิจกรรมที่เด็กลงมือทำเอง เช่น ให้พูด อภิปราย จดบันทึก ฯลฯ
4. ควรสอนให้สัมพันธ์กับชีวิตจริง เช่น เกี่ยวกับครอบครัว เพื่อนบ้าน โรงเรียน ฯลฯ
5. ครูควรเอาใจใส่ดูแลเรื่องภาษา และคอยช่วยแก้ไขการพูดและช่วยส่งเสริม
6. ควรให้เด็กเห็นและใช้ภาษาที่ถูกต้อง เหมาะสมกับความนิยม และเหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็ก
7. การสอนควร เพลง เดี๋ยวทั้ง เป็นหมู่และรายบุคคล
8. พยายามให้เห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน
9. ครูควรรู้จักเด็กทุกคนอย่างดี ตลอดจนรูถึงสุขภาพทางกายและจิต เพื่อประโยชน์ในการหาทางช่วยเหลือเด็ก โดยอาจขอความร่วมมือจากครูอื่นและผู้ปกครองด้วย

---

³⁹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การสอนภาษาไทยแก่เด็กแรกเรียน อนุสาร
ประกอบหลักสูตร อันคัมที่ 11 หน้า 1.

หลักทั่วไปในการสอนอ่าน

1. การสอนอ่านแก่เด็ก ควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กได้ประโยชน์จากการอ่าน มีใช้เพียงแต่อ่านออก
2. การสอนอ่านควรให้คิดต่อกัน อาจสอดแทรกได้ในเกือบทุกวิชา
3. ครูต้องเข้าใจว่า พัฒนาการทางสมองของเด็กในการอ่านย่อมต่างกัน ครูจึงควรแบ่งหมู่และสอนตามกำลังสมองของเด็ก เด็กบางคนอาจต้องช่วยเหลือเป็นพิเศษด้วย
4. ครูควรหาวิธีสอนหลาย ๆ แบบ มีกิจกรรมและอุปกรณ์เพียงพอ และใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม
5. ถ้าเด็กคนใดไม่พร้อมที่จะอ่าน ครูไม่ควรบังคับให้เด็กอ่านโดยเป็นใจ จะทำให้เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการอ่าน
6. ควรเริ่มสอนเป็นคำและเป็นประโยคก่อน เมื่อเด็กคุ้นกับตัวหนังสือมาก ๆ แล้ว จึงเริ่มสอนแบบแจกลูก คือสอนตัวอักษรให้รู้จักสระ พยัญชนะ การสะกดตัว การผันสระและวรรณยุกต์
7. ในการสอนอ่าน ครูควรสอนให้เด็กอ่านออกเสียงและอ่านในใจพร้อมกันไป เป็นการฝึกเด็กให้อ่านได้ถูกต้อง และอ่านเพื่อจับใจความ ควรสอนเป็นหมู่เล็ก ๆ ดีกว่าจะสอนพร้อมกันทั้งชั้น
8. ควรมีการวัดผลโดยการทดสอบความสามารถในการอ่านของเด็กเป็นระยะ หรือจากการที่ครูสังเกตเห็นพัฒนาการในการอ่านของเด็กในขณะที่สอนอ่าน

วิชาสังคมศึกษา

สังคมศึกษาเป็นวิชาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ตลอดไป เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องศึกษาวิชานี้ ทั้งเวลาอยู่ที่บ้าน อยู่โรงเรียน ตลอดจนกระทั่งเห็นโตเป็นผู้ใหญ่ออกไปประกอบอาชีพ ก็คงต้องเรียนรู้เรื่องสังคมศึกษากันเรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด สังคมศึกษาเป็นวิชาที่วัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ซึ่งเป็นธรรมดาจะต้องเกี่ยวข้องกับวงการศึกษา การเมือง และการสังคมเสมอ วิชาต่าง ๆ ในหมวดนี้ เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เป็นต้น จึงล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายเป็นอย่างเดียวกันหมด ก็คือเพื่อสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กทางสังคม

ให้เด็กได้รับการอบรมเป็นขั้น ๆ นับตั้งแต่การเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ในโรงเรียน ไปจนถึงจุดหมายปลายทาง คือการเป็นพลเมืองดี

ในการสอนสังคมศึกษานั้น ชาวและเหตุการณ์ประจำวันนับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่ง Jerolimek โลกกล่าวไว้ในหนังสือ *Social Studies in Elementary Education* ว่า "เราสามารถให้ชาวและเหตุการณ์ประจำวันเป็น motivation ยั่วให้เกิดการอภิปราย ทำให้มีปัญหาค้นถึยงและแสดงความคิดเห็น ทำให้เด็กได้แนวคิดเป็นอยางดี"⁴⁰ นอกจากนี้ การใช้ชาวและเหตุการณ์ประจำวัน ยังมีประโยชน์ในการสอน ดังนี้

1. ช่วยขยายขอบข่ายความในใจของเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก
2. ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่ได้รับจากแบบเรียน และเนื้อหาที่มีอยู่แล้ว
3. ช่วยช่วยเด็กเรียนให้เกิดความคิด วิจารณาภาพ (Criticle) ซึ่งเด็กไทยเรายังขาดมาก
4. เป็นอุปกรณการสอนที่ดี ครูอาจจะใช้ในเวลา approach หรือจะใช้เป็นอุปกรณในการดำเนินเรื่อง หรือใช้สำหรับสรุปก็ได้ ตามความเหมาะสม
5. ช่วยสร้างแนวคิดให้ทันต่อเหตุการณ์
6. ช่วยให้นักเรียนไขข้อมวลงนอยางถูกต้อง ไม่หลงในคำโฆษณา สามารถใช้เพื่อความบันเทิง เพื่อการศึกษา เพื่อการแสวงหาความรู้

ความเคลื่อนไหวในทางประเทศเกี่ยวกับวิธีสอนสังคมศึกษา

ในระยะสิบปีที่ผ่านมา ได้มีความเคลื่อนไหวในสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับการเน้นความสำคัญ ของเนื้อหาวิชามากขึ้นเป็นสำคัญ ความเคลื่อนไหวดังกล่าว นอกจากจะมีในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์แล้ว ยังมีวิชาอื่น ๆ รวมทั้งวิชาสังคมศึกษา John U. Michaelis⁴¹ ได้สรุปความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษาไว้ในเอกสารชื่อ *Using Curriculum Development* ของ *Association of Supervision and Curriculum Development* ไว้ดังต่อไปนี้

⁴⁰ John, Jarolimek, Social Studies in Elementary Education, (The Macmillan Company, 1967) pp.382-385.

⁴¹ John, U. Michaelis, "Social Studies" Chapter Eight in Using Current Curriculum Development, A Report of ASCD's Commission on Current Curriculum Development, 1963.

1. โภมิ์การเน้นความสำคัญของการสอนให้เกิดความคิดรวบยอดที่เป็นพื้นฐาน (Basic Concept) มากขึ้น โดยเห็นว่า ถ้าผู้เรียนมีความคิดรวบยอดเป็นพื้นฐานไวกลน ก็จะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่าเดิม
2. มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนว่า ควรจะให้นักเรียนค้นพบนัยสำคัญหรือกฎเกณฑ์ (Generalization) ในวิชาสังคมศึกษาด้วยตนเอง หมายความว่าส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ตั้งแต่ขั้นต้น ๆ เชื่อว่าจะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจสิ่งที่เรียนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น
4. มุ่งให้เกิดทัศนคติว่า ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ยังไม่สมบูรณ์ถึงที่สุด ยังปฏิบัติไม่ได้ การค้นคว้าใหม่ ๆ อาจทำให้พบสิ่งใหม่ ซึ่งยอมทำให้ความรู้ที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไปอีก ฉะนั้นการเรียนรู้อาจไม่มีวันจบสิ้น
5. ส่งเสริมให้เกิดวิธีการค้นคว้าสร้างความรู้ใหม่ (Method of Inquiry) ของนักวิทยาศาสตร์ทั้งสังคม ยักให้นักเรียนใช้วิธีการนี้ในการค้นคว้าหาความรู้
6. ส่งเสริมให้เด็กมีทักษะในการศึกษาค้นคว้าความรู้ได้ตามลำพัง
7. ส่งเสริมให้มีการเรียนประเด็นหรือปัญหาสำคัญในทางสังคม โดยไม่มีการชวนเชื่อหรือจูงใจให้รับความคิดเห็นหนักไปทางใดทางหนึ่ง ส่งเสริมให้มีความคิดวิพากษ์วิจารณ์ และตัดสินใจเหตุการณ์ด้วยจิตใจที่เป็นกลาง
8. ส่งเสริมให้เด็กเรียนเหตุการณ์ปัจจุบันโดยทั่ว ๆ ไป แทนที่จะเรียนแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่จุดศูนย์กลางใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ
9. ส่งเสริมให้มีการพิจารณาคุณค่าของค่านิยม (Values) ขบขธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ และให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ

วิชาศิลปะศึกษา

...ศิลปะเป็นความงามที่แสดงออกมาจากจิตใจโดยผ่านถารกระทำ แต่เป็นการกระทำที่สร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกด้วยการวาดเขียน เป็นการเรียงความ การเขียนบทกลอน การขับร้อง การรำยรำ การจัดดอกไม้ ตลอดจนการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องเล่น

ต่าง ๆ เหล่านี้จึงถือว่าเป็นการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ทั้งสิ้น ศิลปะนั้นมุ่งส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดีพร้อมทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์อย่างสูงสุด ส่งเสริมให้เด็กเติบโตขึ้นตามจุดประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าของครูที่ตระหนักอยู่เสมอว่า ศิลปะสำหรับเด็กชั้นประถม เป็นงานของเด็กที่ต้องจัดขึ้นตามวุฒิภาวะ ความสนใจ ความต้องการ ตลอดจนประสบการณ์ของเด็ก สิ่งที่ครูควรเอาใจใส่คือ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเราให้เด็กมีความสนใจในเรื่องของความงามคงงามอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้เด็กมีการเลือกอย่างอิสระ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความสุข มีความพอใจ เกิดความนับถือตัวเอง และภูมิใจ... 42

ความมุ่งหมายของการสอนศิลปะศึกษา กรรมนี้ถึงนี้ 43

1. เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ ตามหลักของการศึกษาและศิลปะคือการแสดงออก ฉะนั้นเมื่อเด็กได้เรียนศิลปะ เด็กก็จะได้แสดงออกและอย่างอิสระด้วย ไม่ใช่ครูให้เด็กเขียนภาพ หรือปั้นตามแบบที่ครูกำหนดให้ ครูเองมีหน้าที่ช่วยหรือสนับสนุนให้เด็กแสดงออก ไม่ใช่ให้ทำตามตัวอย่างที่ใหญ่
2. เพื่อให้เด็กมีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ จุดมุ่งหมายนี้มีผลสืบเนื่องมาจากการให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ
3. เพื่อให้เด็กได้ค้นพบตัวเอง ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Self Discovery ถ้าเด็กอยู่เฉย ๆ ก็ไม่ทราบว่าตนเองมีความสามารถเพียงใด ฉะนั้นศิลปะจึงเป็นสื่อกลาง
4. เพื่อให้เด็กรู้จักช่วยตนเอง วิชาศิลปะเป็นวิชาที่ทำให้เด็กรู้จักช่วยตนเอง ไม่มีวิชา

⁴² กรมการฝึกหัดครู, การสอนศิลปะศึกษาในชั้นประถม เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 91, พิมพ์แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา พระนคร, 2511, หน้า 2-3.

⁴³ กรมการฝึกหัดครู, การสอนศิลปะศึกษาในชั้นประถม เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 78 โรงพิมพ์ส่งเสริมอาชีพ พระนคร, 2508, หน้า 1-3.

ใครที่จะให้ผลชัดเจนเท่าวิชานี้ เช่น เด็กเขียนภาพเอง ปั้นเอง คิดด้วยตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งใคร
ครูเป็นเพียงผู้ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมเท่านั้น เด็กก็จะรู้จักช่วยตัวเองเป็นนิสัย

5. เพื่อให้เด็กขามซึ่งในความงาม การที่เด็กรู้จักสร้างสรรค์ศิลปะนี้ ทำให้เด็กรู้ว่าสิ่ง
ใตงานสิ่งใดไม่งาม รู้จักคุณค่าของศิลปะเบื้องต้น

6. เพื่อให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาด เพราะการเรียนศิลปะศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการ
เขียนภาพระบายสี การปั้น การตัดกระดาษ ล้วนแต่ต้องฝึกให้เด็กต้องระมัดระวังเรื่องความสะอาด
ทั้งสิ้น ฉะนั้นถ้าครูได้ฝึกกับเด็กจนเป็นนิสัยแล้ว เด็กก็จะระมัดระวังเรื่องความสะอาดเป็นอย่างดี

7. เพื่อให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ผู้ที่รักศิลปะจะรู้จักใช้เวลาว่างของตน
ไปในทางสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมา ก่อให้เกิดความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน และเกิดความ
กระตือรือร้นในการทำงานอีกด้วย

8. เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ในอันที่จะริเริ่มและสร้างสรรค์จากการเรียน
ศิลปะศึกษา หวังยังฝึกให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็นด้วยตนเองอีกด้วย เพราะการฝึกให้เด็กคิด
ไม่ไหลออกแนวหรือเอาอย่างคนอื่น อันนี้แหละทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้

วิชาวิทยาศาสตร์

... วิทยาศาสตร์เบื้องต้น เป็นวิชาที่ว่าถึงสิ่งละเอียดละออน้อย วิชาเคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา
ธรณีวิทยา และดาราศาสตร์ ในชั้นประถมนั้น ควรเลือกเอาเฉพาะเรื่องที่ได้บอกมา
ดูอย่างเห็น และสามารถช่วยแก้ปัญหาชีวิตประจำวันมาสอน วิทยาศาสตร์เบื้องต้น
เป็นวิชาที่ช่วยนักเรียนแก้ไขประสาททั้ง 5 ค้นคว้าหาคำตอบแก้ปัญหาต่าง ๆ ถ้าจะ
ศึกษาโดยใช้ประสาทเพียงทางใดทางหนึ่งจะไม่ได้ผล เพราะสิ่งต่าง ๆ ของวิชา
วิทยาศาสตร์เบื้องต้นนั้น เป็นสิ่งที่นักเรียนมองเห็นได้ จ้มได้ หึ่งได้ คมได้ และสัมผัส
ได้ ฉะนั้นวิชานี้จะ เป็นวิชาที่จะคลุใจให้หันมาเอาใจใส่และคัดแปลงใช้พลังงาน แรง
และสสารรอบรอบ ๆ ตัวเรา ให้กลายเป็นประโยชน์ ให้กลายเป็นของใหม่ เพื่อความ

สะทวกลสมายและร่นรมยแห่งชวต... 44

หลักของการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ก็คือการเรียนโดยใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ซึ่งเคิมทีเคียวโซเฉพาะนักวิทยาศาสตร์เท่านั้น เมื่อวิทยาศาสตร์เจริญขึ้นวิธีทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นที่นิยมกันทั่วไป แม้ทางก่วรศึกษาก็ได้นำวิธีนี้มาใช้ และได้ลดกัถาผู้สอนมีความเข้าใจวิธีการนี้ได้ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือ กระบวนการสอนและการเรียนที่อาศัยวิธีการของวิทยาศาสตร์ เป็นหลักในการค้นหาหาคความจริงต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเชื่ออย่างมีเหตุผล โดยเฉพาะวิชาที่เป็นเนื้อหาหรือความรู้ทั่วไป ครูอาจจะใช้วิธีการของวิทยาศาสตร์มาใช้สอนตามลำดับขั้น คือ

1. ความรู้สึกรู้ว่ามีปัญหาหรือเกิดปัญหา
2. พิจารณาตัวปัญหา
3. ตั้งสมมุติฐาน
4. รวบรวมข้อมูลเพื่อทดสอบสมมุติฐาน
5. รวบรวมสรุปและวัดผล

วิธีการแก้ปัญหของ John Dewey กล่าวไว้ในหนังสือ How We Think ตามลำดับขั้น
ดังนี้ คือ 45

1. Identifying of the problem.
2. Analysis of the problem.
3. Setting up hypothesis.
4. Concluding the solution to trial.
5. Submitting the solution to trial.

---

⁴⁴กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การสอนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น อนุสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา อันคัมที่ 13 โครงการพัฒนาการศึกษา, หน้า 1.

⁴⁵John Dewey, How We Think, (London : D.C.Heath & Company, 1909) p.72.

นอกจากนี้ นักการศึกษาแผนใหม่พยายามชักจูงให้ครูและนักเรียนเฝ้าสนใจด้วยความสนุกเพลิดเพลิน ให้เป็นที่รวมของอุปกรณ์ กิจกรรม และการทดลองที่นักเรียนจะเข้าคลุกคลีได้เต็มที่ ครูวิทยาศาสตร์จึงควรจัดมุมห้องหรือห้องหนึ่งเป็นที่ตั้ง เพื่อแสดงวัสดุอุปกรณ์การสอนวิชาชั้นควบ ซึ่งจะให้ประโยชน์อย่างมากแก่การศึกษาเล่าเรียนวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก

ลักษณะของมหาวิทยาลัยที่ดี

1. ควรจัดทำขึ้นควบความสนใจและความร่วมมือของนักเรียน
2. จัดให้มีสิ่งของสลับเปลี่ยนอยู่เสมอ
3. นำสิ่งของมาจัดวางไว้เพื่อให้นักเรียนได้พิจารณา หยิบจับ ตรวจสอบและทดลองได้เสมอ
4. นักเรียนควรเป็นผู้ดูแลรักษาสิ่งของที่นำมาจัดแสดงเอง
5. จัดให้เสมือนหนึ่งเป็นห้องทดลองเล็ก ๆ ของนักเรียน
6. พยายามหาของที่ส่งเสริมให้นักเรียนอยากมากดู อยากทดลอง
7. ควรบอกกล่าวใหญ่ปกรของนักเรียนทราบด้วย เพื่อจะได้รับความช่วยเหลือตามสมควร
8. จัดให้เป็นที่ยังเสริมเรื่องของธรรมชาติหรือวิทยาศาสตร์เบื้องต้นมากที่สุด
9. จัดให้ทุกคนเข้าดูเพื่อศึกษาได้ทุกเวลาที่เว้นว่าง

วิชาคณิตศาสตร์

ปัจจุบันได้มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอนและวิธีสอนคณิตศาสตร์ ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย บทเรียนบางเรื่องเคยสอนในระดับอนุบาลศึกษาก็นำมาให้เด็กเรียนในระดับอนุบาลศึกษา ลักษณะสำคัญ ๆ ของคณิตศาสตร์ในปัจจุบัน คือ ⁴⁶

1. เน้นความเข้าใจมากกว่าความจำเป็น
2. จัดเนื้อหาเสียใหม่ โอบให้เด็กเริ่มเรียนได้เริ่มเนื้อหาที่ประกอบด้วยโครงสร้างของ

---

⁴⁶ ฉวีวรรณ มหาพิภัก, แนวทางการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เอกสารประกอบการอบรม
ศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา ๗ ศูนย์สมานาคาร 2513.

คณิตศาสตร์ที่มีต่อเนื่องกัน ประกอบด้วย เลขคณิต เรขาคณิต พีชคณิต โดยคำนึงถึงการจับบทเรียน
ให้เหมาะ สัมกับวัยของเด็ก

3. มีวิธีสอนที่วัดแบบเรียนประเภทเดียวกัน หรือสิ่งที่มีคุณสมบัติเหมือนกันไว้ด้วยกัน
4. เน้นความสำคัญของหลักการทางคณิตศาสตร์ และความคิดรวบยอดต่าง ๆ ตลอดจน

วิธีคิดตามลำดับเหตุผล

5. ส่งเสริมให้เด็กคิด ค้นคว้า หาหลักการและวิธีการทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง
6. ใช้วิธีอุปมาในการสรุปหลักเกณฑ์และบทเรียน แล้วนำความรู้ไปใช้ควบวิธีอุปมา
7. จัดรายการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้น กำนึงถึงจิตวิทยาและความรู้เรื่อง เด็ก
8. หลังจากที่ได้ศึกษาใจกระบวนการคิดแล้วจึงให้ทำแบบฝึกหัด
9. เลือกเนื้อหาของบทเรียนให้เหมาะสม โดยยึดความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมการคิดคำนวณ

และคำนวณ

10. ปักทักษะจากโจทย์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในห้องเรียนหรือชีวิตประจำวัน
11. ใช้สัญลักษณ์ใหม่ ๆ ขวบอธิบายและแทนความหมายของเรื่องราวและถ้อยคำต่าง ๆ

มากขึ้น

การสอนคณิตศาสตร์เบื้องต้น

1. เริ่มสอนจากปัญหาจริง ๆ ในชีวิตประจำวัน
2. ให้เด็กอภิปรายทำความเข้าใจในโจทย์ปัญหา แปลโจทย์ปัญหาให้เป็นประโยคเลขหรือ

ประโยคคณิตศาสตร์

3. ใช้วิธีสอนแบบอุปมาด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นต้นว่า ครูตั้งคำถามให้เด็กคิดตอบ แล้วสรุป
กฎเกณฑ์ด้วยตัวของเด็กเอง หรือครูนำอภิปรายให้เด็กคิด แล้วครูตรวจสอบความเข้าใจของเด็ก
เป็นระยะ ๆ หรือให้เด็กมีประสบการณ์จากการค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น นับ หาเหตุผล แยกแยะ
โจทย์ปัญหาและหาคำตอบด้วยตนเอง หลังจากที่ได้รู้และทำความเข้าใจในบทเรียน แล้ว
จึงให้บันทึกไว้

4. ครูแนะวิธีที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว
5. ส่งเสริมให้เด็กตรวจคำตอบด้วยตัวเอง

6. ให้ทำแบบฝึกหัดจากที่เข้าใจบทเรียนแล้ว
7. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานตามลำพัง
8. ครูสรุปหลักเกณฑ์แล้วให้เด็กนำความรู้ไปใช้โดยวิธีอนุมาน

กระบวนการเรียนคณิตศาสตร์⁴⁷

แต่เดิมมาเราส่งเสริมทักษะในการคิดคำนวณ เป็นต้นว่าให้ทำแบบฝึกหัดมาก ๆ ต่อมาในระยะ 30 กว่าปีมานี้ ส่งเสริมให้เด็กเรียนด้วยความเข้าใจมากกว่าความจำเกี่ยวกับการเรียนบวก ลบ คูณ หาร พอขึ้นระดับมัธยมศึกษาจึงส่งเสริมให้รู้จักใช้ความคิดมากขึ้น แต่ในปัจจุบันความเข้าใจดังกล่าวยังไม่เพียงพอ เมื่อเด็กรู้จัก 5 เด็กจะต้องรู้จักจับคู่หนึ่งต่อหนึ่งกับเซต (Set) ที่มีสมาชิกเป็น 5 หมายความว่า 5 เป็นชื่อเรียกจำนวนสิ่งของที่มีจำนวนห้า แสดงให้เห็นว่า 5 อาจเกิดจาก $1 + 4$ หรือ $2 + 3$ หรือ $6 - 1$ หรือ $8 - 3$ ฯลฯ

วิธีสอนให้เด็กทำแบบฝึกหัดซ้ำ ๆ ซาก ๆ จะไม่ช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งเลย มีแต่จะเพิ่มทักษะในการทำแบบฝึกหัด และช่วยให้ระลึกถึงเรื่องนั้น ๆ ใกล้เคียงว่าฝึกทำเพียงคนเดียว ตามที่ผู้กล่าวหาว่า คณิตศาสตร์ปัจจุบันไม่จำเป็นต้องฝึกทักษะมัน เป็นเรื่องเข้าใจผิดทั้งสิ้น เพราะคณิตศาสตร์ปัจจุบันมุ่งสอนให้เด็กเข้าใจองเหตุเสียก่อน จึงถึงขั้นให้เด็กเห็นลักษณะที่เป็นนามธรรมแล้วจึงฝึกทักษะ

ปัจจุบันมีเหตุปฏิบัติการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาใหม่ คือ คณิตศาสตร์แผนปัจจุบัน (Modern Mathematics) "...คณิตศาสตร์แผนปัจจุบัน มีคุณสมบัติที่สำคัญและน่าสนใจหลายประการ ที่เห็นได้ชัดก็คือ คณิตศาสตร์แผนปัจจุบันง่ายกว่าคณิตศาสตร์แผนเดิม (Classical หรือ Traditional Mathematics) และช่วยอธิบายความหมายของคณิตศาสตร์แผนเดิมให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น..."⁴⁸

⁴⁷ จีวีวรรณ มหาพิทน์, กรณีเหตุการณ์สอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษา เอกสารประกอบการอบรมศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา ๗ กรกฎาคม 2513.

⁴⁸ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คณิตศาสตร์แผนปัจจุบัน เล่ม 2 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2513) หน้า 7.

คณิตศาสตร์แผนปัจจุบัน มีลักษณะสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ⁴⁹

1. ความใหม่ในเนื้อหาวิชา (New Content หรือ New Subject Matter)

หมายถึง การที่ศึกษาวิชาคณิตศาสตร์แขนงใหม่ ๆ ไม่เคยอยู่ในหลักสูตรคณิตศาสตร์มาก่อน แต่บัดนี้
ได้เริ่มเข้ามาบรรจุอยู่ในหลักสูตรของวิทยาลัย มหาวิทยาลัย และในหลักสูตรของโรงเรียนระดับ
ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น วิชา Set Theory วิชา Symbolic Logic หรือ Mathematical
Logic และวิชา Topology

2. ความใหม่ในวิธีการ (New Approach หรือ New View-point) หมายถึง

การแก้ปัญหาและการอธิบายความหมายของเรื่องต่าง ๆ ในคณิตศาสตร์แขนงต่าง ๆ ตามแนวใหม่
คือ ไขภาษาใหม่ สัญลักษณ์ใหม่ และความลึกซึ้งของใหม่ (New Concept) ทั้งนี้เพื่อให้
สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้การเปลี่ยนแปลงหรือความใหม่
ในวิธีการสอนคณิตศาสตร์ เป็นไปอย่างกว้างขวาง

ขณะนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการ กำลังทำการปรับปรุงทดลองการสอนคณิตศาสตร์แผนปัจจุบัน
ในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนกลาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ซึ่งยลยังไม่ทราบแน่นอน แต่เชื่อว่า
คณิตศาสตร์แผนปัจจุบันนี้วันจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีลักษณะที่ดีเด่นหลายประการดังกล่าว
มาจะสนใจและติดตามผลและความเคลื่อนไหวต่อไปอีก

วิชาพลานามัย

พลานามัย คือ วิชาสุขศึกษาและพลศึกษารวมกัน การสอนพลานามัยในระดับประถมศึกษา
มีความมุ่งหมายที่จะฝึกฝนอบรมให้นักเรียน มีสุขภาพที่แข็งแรงร่างกายและจิตใจ รู้จักออกกำลังกายและ
พักผ่อน รู้จักรักษาอนามัยและปฏิบัติตนให้แข็งแรง รู้จักระวังรักษาความปลอดภัยของตนและผู้อื่น
มีความเข้าใจเรื่องอาหารและการบริโภค สนใจการสุขาภิบาลในห้องถิ่นของตน รู้จักแก้ไขได้

ถามสมควร

โครงการพลาสมาบีในโรงเรียนที่จัดเพื่อสนองความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ คือ 50

1. จัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
2. จัดบริการอนามัย
3. จัดสอนสุขศึกษา
4. จัดทอศึกษาในโรงเรียน

การจัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ มีหลักในการจัดดังนี้

- ก. จัดโรงเรียนให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อต่าง ๆ
- ข. จัดโรงเรียนให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ
- ค. จัดโรงเรียนให้สะดวกสบาย มีส่วนส่งเสริมสุขภาพจิต
- ง. จัดโรงเรียนให้มีความสะดวกเพื่อส่งเสริมสภาพทางร่างกายของเด็กที่กำลังเจริญ

เคบีเค

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ย่อมมีอิทธิพลต่อสุขภาพทางร่างกายและจิตใจของนักเรียนอยู่มาก

เพราะ

- ก. โรงเรียนเป็นที่รวมของเด็กวัยต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และเด็กใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียนมากกว่าอยู่ที่บ้านในเวลากลางวัน
- ข. โรงเรียนเป็นที่อบรมสั่งสอนสุขวิทยาส่วนบุคคลและชุมชนอื่นอีกด้วย จึงจำต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ
- ค. โรงเรียนกับนักเรียนเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคติดต่อได้ง่าย เพราะเด็กอยู่ใกล้ชิดกันมาก โรคจะแพร่กระจายได้ง่าย
- ง. โรงเรียนเป็นชุมชนหนึ่งที่คงอยู่ภายใต้การควบคุมและป้องกันโรค ไม่ให้ระบาดขึ้นในโรงเรียน ไม่ให้ติดต่อไปยังบ้านหรือชุมชนอื่นได้

---

⁵⁰ สุชาติ โสมประบุร และ พัชรา กาญจนารัตน์, บทบาทของวิชาพลาสมาบีในโรงเรียนประถมศึกษา เอกสารวิชาการการประชุมครูใหญ่เทศบาลหัวราชอาณาจักร, 2510.

การจัดบริการอนามัยในโรงเรียน (School Health Services)

โดยทั่วไป การบริการอนามัยเป็นการตรวจสุขภาพเพื่อหาข้อบกพร่อง การป้องกันโรคติดต่อ การป้องกันอุบัติเหตุ การปฐมพยาบาล และการให้คำแนะนำที่ดีเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัยของนักเรียน ผู้รับมีคหอบคานบริการอนามัย ได้แก่ นายแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล ครู และผู้ปกครองนักเรียน

การจัดบริการอนามัย มีหลักดังนี้

- ก. ตรวจค้นหาเด็กที่มีความบกพร่องในสถานสุขภาพและอนามัย และหาทางแก้ไข
- ข. ศึกษาค้นหาเด็กที่มีความบกพร่องให้ได้รับการช่วยเหลือแก้ไข โดยการติดต่อกับตัวเด็ก

ผู้ปกครอง และหน่วยอนามัย

- ค. จัดให้มีการปฐมพยาบาลสำหรับผู้ป่วยและได้รับบาดเจ็บภายในโรงเรียน
- ง. ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

การจัดสอนสุขศึกษา มุ่งไปในทางให้นักเรียนรู้จักหลักอนามัย และการสุขภาพ รู้จักวิธีปฏิบัติเพื่อสร้างสุขนิสัย เพื่อป้องกันโรคและบำบัดอุบัติเหตุ โดยให้เด็กได้ทั้งความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ หลักในการเน้นเรื่องความรู้ ทักษะและการปฏิบัติ ถือหลักดังนี้⁵¹

<u>ระดับชั้น</u>	<u>เน้นอันดับ 1</u>	<u>เน้นอันดับ 2</u>	<u>เน้นอันดับ 3</u>
ประถมต้น	การปฏิบัติ	ทัศนคติ	ความรู้
ประถมปลาย	ทัศนคติ	การปฏิบัติ	ความรู้
มศ. ต้น	ความรู้	ทัศนคติ	การปฏิบัติ

การจัดพลศึกษาในโรงเรียน พลศึกษาเป็นวิชาจำเป็นวิชาหนึ่งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา วิชานี้จะช่วยพัฒนาความเจริญเติบโตของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมให้รู้จักหาความบันเทิงในการเล่นออกกำลังกายในเวลาว่าง เพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโตและแข็งแรง อบรมนิสัยใจคอให้มีวัฒนธรรมและคุณธรรมอันดี เหมาะแก่การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น และอยู่รวมกัน

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

ผู้บังคับบัญชาก็ในสังคมประชาธิปไตย อนึ่ง ในการจัดสอนพลศึกษานั้น ต้องมีการเตรียมอย่างรอบคอบ เช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ เพื่อให้การสอนได้ผลดีและบรรลุจุดหมาย การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความพร้อมทางจิตใจ และสุขภาพทางร่างกายของเด็ก อบรมระมัดระวัง

หลักสูตรและวัตถุประสงค์ประกอบหลักสูตรอื่น ๆ

ในการวางหลักสูตรการศึกษาชั้น อาศัยรากฐานที่สำคัญ 3 ประการ คือ ⁵²

1. รากฐานทางจิตวิทยา อันได้แก่การพัฒนาการและการเรียนรู้ของบุคคล
2. รากฐานทางสังคม อันได้แก่วัฒนธรรม ขนบประเพณี และสภาวะความเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. รากฐานทางปรัชญา อันได้แก่หลักการดำรงชีวิต (Ethics) อภิปรัชญา (Metaphysics) ตรรกวิทยา (Logic) และทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) เป็นต้น

หลักในการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร มีหลักสำคัญอยู่ 5 ประการ คือ ⁵³

1. สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
2. สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก
3. สอดคล้องกับหลักการปกครองประเทศ
4. สามารถนำไปปฏิบัติได้
5. สอดคล้องต่อกันและกันทุกรอ ไม่มีข้อใดที่ขัดกัน

---

⁵² ชำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร ภาคที่ 1 (พระนคร : โรงพิมพ์แห่งศาลการพิมพ์, 2504) หน้า 1-2.

⁵³ ชำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร ภาคที่ 2 (พระนคร : โรงพิมพ์แห่งศาลการพิมพ์, 2504) หน้า 2.

...ตามแนวคิดใหม่ หลักสูตร หมายถึงประสบการณ์ทางการศึกษาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น (A Curriculum is all experiences students undergo under the direction or responsibility of the school) ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกอบรมในท่านต่าง ๆ อย่างดีที่สุด จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนได้อย่างเป็นสุข สามารถประกอบอาชีพใดก็ตามตามความปรารถนา แนวคิดดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาไม่ใช่การเรียนหนังสือ หรือเรียนวิชาต่าง ๆ โดยปราศจากความหมาย แต่เป็นการเสริมสร้างพัฒนาการในท่านต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ทั้งนี้โดยอาศัยวิชาต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบในการจัดประสบการณ์...⁵⁴

จากสรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การประชุมปฏิบัติการทางการศึกษาในปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียนในทวีปเอเชีย⁵⁵ ผู้ร่วมสัมมนาได้ประชุมกำหนดความหมายของหลักสูตรว่า "การกระทำอย่างมีระบบ เพื่อที่จะให้มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน เพราะฉะนั้นจึงประกอบด้วยประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้ เพื่อบรรลุจุดหมายของโรงเรียนนั้น ๆ" และหลักสูตรเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ในบรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน คือกลุ่มคนในทางจิตวิทยาและในทางสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อน ประชาคม และสถาบันสังคมอื่น ๆ หลักสูตรใด ๆ ก็ตาม ย่อมประกอบด้วยเนื้อหาซึ่งกำหนดขอบเขตที่จะต้องทำการสอน และวิชาต่าง ๆ ซึ่งได้กำหนดอัตราเวลาเรียน กิจกรรม ประสบการณ์สำหรับเด็กแต่ละชั้น หน่วยวิชาบทและอื่น ๆ ไว้ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ ถือเป็นโครงสร้างของหลักสูตร ส่วนอื่น ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ วัสดุ กระบวนการ วัสดุได้แก่อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยโอบรับจุดหมายของการศึกษา เช่น แบบเรียน ประมวลการสอน คู่มือครู คำแนะนำในการสอน โสตทัศนอุปกรณ์ และวัสดุการสอนอื่น ๆ กระบวนการ ได้แก่ กระ-

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

⁵⁵ กองการวิจัย กรมวิชาการ, รายงานการไปประชุม ณ ต่างประเทศ ณ สถาบันแห่งชาติสำหรับการวิจัยทางการศึกษา ประเทศญี่ปุ่น ระหว่างวันที่ 22 ตุลาคม - 25 พฤศจิกายน 2510, หน้า 3-4.

บวนการสอนทุกอย่าง วิธีสอน กลวิธี กิจกรรมร่วมหลักสูตร และอื่น ๆ เพื่อช่วยให้สำเร็จจุดหมาย และจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ที่ประชุมมีความเห็นว่า การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร ควรกำหนดไว้เป็นระดับ ๆ ของพฤติกรรม 3 ประเภท คือ

1. ระดับของพฤติกรรมประเภทความรู้ความเข้าใจ
2. ระดับของพฤติกรรมประเภทความเปลี่ยนแปลงในจิตใจ
3. ระดับของพฤติกรรมประเภทความชำนาญชำนาญในทางปฏิบัติ

ความหมายของหลักสูตร⁵⁶ หมายถึง

1. กิจกรรมทุกอย่าง (รวมทั้งกิจกรรมในและนอกหลักสูตร) ที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งจะได้นำไปใช้สำหรับจัดสถานการณ์แห่งการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการขึ้นทุกด้าน หรือ
2. ประสิทธิภาพทั้งหลายที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อสนองความต้องการและสร้างเสริมความเจริญงอกงามทุกด้านของผู้เรียน

คู่มือครู

หมายถึง หนังสือบรรจุคำแนะนำในการปฏิบัติงานของครู เช่น การจัดชั้นเรียน การสอน การวัดผล ฯลฯ เพื่อให้ครูใช้เป็นเครื่องมือนำทาง ในภาษาอังกฤษ คำว่า "คู่มือครู" ตรงกับคำว่า Teacher's Handbook หรือ Teacher's Manual เท่าที่สำรวจหนังสือประเภทนี้ปรากฏว่า กรมกองต่าง ๆ ได้เคยจัดทำคู่มือครูออกมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น

1. คู่มือครูแสดงวิธีสอนกับหนังสือแบบเรียนเล่มใดเล่มหนึ่ง เช่น คู่มือครูในวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งใช้คู่กับแบบเรียนของกรมวิชาการ คู่มือเฉลยแบบฝึกหัดคณิตศาสตร์ ป.5, 6 และ 7 คู่มือสอนภาษาไทยของกรมวิชาการ เป็นต้น คู่มือเหล่านี้อธิบายวิธีสอนและเนื้อหาสำหรับแบบเรียนเล่มใดเล่มหนึ่ง ไม่ใช่คู่มือแสดงวิธีสอนทั่วไป

2. คู่มือประเภทอธิบายหลักสูตร ซึ่งกรมวิชาการจัดทำขึ้น เรียกว่า "อนุสารประกอบ

⁵⁶ วิษณุ รัชชวาลย์ปริชา, แนวคิดเกี่ยวกับการสอนแผนใหม่ (ธนบุรี : โรงพิมพ์สื่อการ-
คา, 2503) หน้า 1-2.

หลักสูตรประถมศึกษา" มีอยู่ทุกวิชา เพื่อขยายหลักสูตรให้ชัดเจนขึ้น มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีสอนแต่ละวิชารวมอยู่ด้วย เช่น อนุสารประกอบหลักสูตร วิชาหลานามับ วิชาสังคมศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ เมืองตน ฯลฯ

3. คู่มือครูประเภทโครงการสอน เช่น โครงการสอนคณิตศาสตร์ ป.1-7 บันทึกการสอนวิทยาศาสตร์ ป.1-7 โครงการสอนสังคมศึกษา ป.1-7 ฯลฯ

4. คู่มือแสดงวิธีสอนในวิชาต่าง ๆ โดยไม่จำกัดว่าจะใช้คู่กับตำราเล่มใด เช่น คู่มือนิเทศการศึกษาวิชาสังคมศึกษา คู่มือนิเทศการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ คู่มือนิเทศการศึกษาวิชาภาษาไทย คู่มือชุดทดลองวิทยาศาสตร์ ประถมปีที่ 1-7 เป็นต้น

5. คู่มือครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทั่วไป เช่น กฎหมาย คำสั่ง ระเบียบข้อบังคับในเรื่องต่าง ๆ คำแนะนำในการปฏิบัติงานต่าง ๆ

ประมวลการสอน

เป็นเอกสารที่ทางกรมสามัญศึกษาจัดทำขึ้น เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้ครูเข้าใจเนื้อหาในหลักสูตรได้ชัดเจน รุขอยเรขของหลักสูตร ควรจะสอนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งกิจกรรมเสนอแนะและอุปกรณ์การสอนในเรื่องนั้น ๆ ด้วย

โครงการสอน

เป็นการแบ่งแยกและรวบรวมเนื้อหาที่จะทำการสอนในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ หรือภาคการศึกษาหนึ่ง ๆ โดยจัดลำดับและกำหนดช่วงเวลาที่จะทำการสอนไว้ด้วย โครงการสอนนี้อาจแบ่งเป็นโครงการสอนระยะยาว และโครงการสอนระยะสั้น โครงการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการเตรียมการสอน และทำบันทึกการสอนได้เป็นอย่างดี

โครงการสอนนั้น แต่ละโรงเรียนอาจจัดทำเอง หรือจัดทำร่วมกันเป็นกลุ่มโรงเรียน หรือหน่วยศึกษานิเทศก์จัดทำ ในกรณีนี้แต่ละโรงเรียนจัดทำขึ้นเอง แม้วาจะใช้หลักสูตรเดียวกันเป็นหลัก แต่รายละเอียดคนและการจัดลำดับในโครงการสอนของแต่ละโรงเรียน ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกัน

หนังสือแบบเรียน

หนังสือแบบเรียนที่ใช้สอนวิชาต่าง ๆ นั้น มีกำหนดไว้ในหนังสือคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดแบบเรียนบังคับใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ทุกปีการศึกษา ซึ่งคำสั่งฉบับนี้ จะมีพิมพ์ออกแจกทุกปี แต่การที่ครูใหญ่จะเลือกหนังสือใดใช้สอนในโรงเรียนนั้น จะต้องร่วมกันคิดพร้อม ๆ กันเป็นหน่วย เป็นกลุ่ม

หนังสืออ่านประกอบแบบเรียน

เป็นหนังสือที่ให้นักเรียนอ่านเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และขยายประสบการณ์จากสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้แล้ว ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น หนังสืออ่านประกอบนับว่ามีส่วนสำคัญ เป็นแนวทางนำให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมต่อไป

อุปกรณ์การสอน

ความหมายของอุปกรณ์การสอน⁵⁷ อุปกรณ์การสอน หมายถึง หนังสือ วัสดุสิ่งของ ภาพ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนสถานที่ สถานการณ์ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้การเรียนรู้อะไรบางอย่างเกิดผลดี อุปกรณ์ประเภทต่าง ๆ ช่วยให้เด็กมีความเข้าใจดีขึ้นโดยการเห็นด้วยตา (ด้วยสัมผัสสัมผัส หรือ หัดนะ) และบางอย่างก็ช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายโดยอาศัยการได้ยินด้วยหู (โสตสัมผัส) ด้วยเหตุนี้ในวงการศึกษาร่วมสมัย จึงนิยมเรียกอุปกรณ์การสอนว่า "โสตทัศนวัสดุ" หรือ "โสตทัศนอุปกรณ์" (Audio-Visual Materials หรือ Audio-Visual Aids) และเรียกการเรียนเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนว่า "โสต-ทัศนศึกษา" (Audio-Visual Education).

อุปกรณ์การสอนนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญของการศึกษาร่วมสมัย การวางแผนการศึกษาร่วมสมัยพยายามส่งเสริมให้ครูและโรงเรียนได้ใช้อุปกรณ์การสอน ช่วยการสอนของครูมากขึ้น ด้วยเหตุผลความจำเป็นหลายประการ คือ⁵⁸

⁵⁷ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, อุปกรณ์การสอน, เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา อันตัย 15, โรงงานพัฒนาการศึกษา, 2503, หน้า 1.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

1. โรงเรียนสมัยปัจจุบันมีนักเรียนมากกว่าโรงเรียนในสมัยก่อนหลายเท่า และจะมากขึ้นเรื่อย ๆ และตามหลักการศึกษายุคใหม่ มุ่งให้การศึกษานี้เหมาะแก่พัฒนาการและวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคนโดยทั่วกัน ดังนั้นการสอนโดยใจจากแต่อย่างเดียว จึงไม่เป็นการเพียงพอ
2. วิชาการที่ต้องเรียนในสมัยปัจจุบันมีมากกว่าสมัยก่อน ขยายขอบข่ายกว้างขวางและละเอียดยิ่งขึ้น เด็กสมัยนี้ต้องเรียนมากกว่าเด็กสมัยก่อน เนื่องจากวิทยาการได้เจริญก้าวหน้า และมีขอบข่ายกว้างขวางขึ้นเช่นนี้ จะให้เด็กคนควหาความรู้จากการอ่านหนังสือเพียงวิธีเดียว ย่อมไม่ไฉไล
3. สมัยนี้ครูมีจำนวนไม่พอกับจำนวนนักเรียนในโรงเรียน วงการศึกษายุคปัจจุบันจึงต้องชวนชวนหาเครื่องมือนำใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้เด็กเรียนโดยล ทั่นความเจริญก้าวหน้าของโลกปัจจุบัน

คุณค่าของอุปกรณ์การสอน โสค-ทัศนวัสดุช่วยให้นักเรียนเรียนได้มากขึ้น โดยเสียเวลาน้อยลง เพราะการได้ยินได้เห็นได้สัมผัส ช่วยให้เราเกิดความเข้าใจจริง ที่เรียกว่า *Conception* ซึ่งมีว่าเป็นรากฐานของการเรียน⁵⁹ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ ช่วยให้เกิดการคิด (*Thinking*) การคิดช่วยให้เกิดความคิดสะท้อนกลับ (*Reflective Thought*) และนำไปให้เกิดทัศนคติอันถูกต้อง

อุปกรณ์การสอนมีคุณค่าหลายอย่างด้วยกัน คือ⁶⁰

1. อุปกรณ์การสอนช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตามสภาพความเป็นจริง
2. อุปกรณ์การสอนที่ดี สามารถเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงทัศนคติของผู้เรียนได้
3. ช่วยให้ผู้เรียนทั้งชั้นหรือทั้งหมู่ได้ประสบการณ์ร่วมกัน ประสบการณ์รวมนี้จะช่วยให้เด็กได้เรียนรวมกัน และแบ่งปันความรู้แก่กัน ร่วมในความคิดความเห็นและทำงานร่วมกันได้
4. อุปกรณ์การสอนสามารถชี้ปัญหาเรื่องระยะทางและเวลาได้ สามารถช่วยให้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านั้นบางอย่างอาจจะใหญ่โตเกินไป เช่น โลกของเรา ไกลเกิน

⁵⁹Walter A. Wittich, and Charles F. Schuller, Audio-Visual Materials, Their Nature and Use, (New York : Harper and Brothers, 1953)

⁶⁰กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, อ้างแล้ว, หน้า 4-5.

ไป เช่น ชีวิตของชาวเอสทิโม ข้าเกินไป เช่น อากาศดีและมากของดอกไม้ เป็นต้น

5. คุณค่าที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนมากขึ้น

เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน จากคำกล่าวเปิดประชุมอบรมครูเกี่ยวกับอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2506 ของอธิบดีกรมสามัญศึกษา คือ นายเกรียง เอี่ยมสกุล มีความ
ว่า

... เรื่องอุปกรณ์การสอนนี้ ครูทั้งหลายจะมองกันในทัศนะต่าง ๆ กัน บางคนอาจจะนึกภาพมองเห็นอุปกรณ์การสอนคือ สิ่งที่โรงเรียนจัดหาและเก็บสะสมไว้ในตู้บาง ไว้ในชั้นบาง เก็บสะสมไว้ในตู้ของครูใหญ่บาง แต่บางคนอาจจะมองอุปกรณ์การสอนไปในทางจิตใจแสดงนิทรรศการ ซึ่งโรงเรียนโดยมากมักจะทำอย่างนั้น เช่น จะมีงานประจำปีก็มักจะเอาอุปกรณ์การสอนมาแสดงนิทรรศการ แต่บางคนก็อาจจะมองไปในรูปอื่น ๆ อีก อุปกรณ์การสอนช่วยผ่อนแรงครู เป็นความจริงที่พบกันอยู่แล้วว่า อุปกรณ์การสอนเป็นเครื่องผ่อนแรง แต่กว่าในปัจจุบันนี้มีครูเป็นจำนวนไม่น้อยที่คิดว่า อุปกรณ์การสอนเป็นเครื่องเพิ่มภาระ เพิ่มความยุ่งยาก จึงไม่พยายามที่จะใช้อุปกรณ์การสอน มักจะสอนไปตามสะดวก สอนควยปาก สอนควยกระดานดำ สอนควยหนังสือเรียน จึงขอให้เพื่อนครูทั้งหลายจงคิด และมองอุปกรณ์การสอนในแง่ที่ถูกต้องคือ อุปกรณ์การสอนเป็นเครื่องผ่อนแรง...

จากการวิจัย ในปี พ.ศ. 2504 น.ส.กรรณีย์ เล็กวิจิตร⁶¹ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อุปกรณ์การสอนของครูโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดพระนครและธนบุรี ผลของการวิจัยปรากฏว่า

1. ครูส่วนมากมีความรู้สึกว่าการใช้อุปกรณ์การสอนของตนช่วยให้การสอนได้ผลดีมีขึ้น รวมทั้งทำให้เด็กพอใจ สนใจและเข้าใจบทเรียนดีขึ้น

⁶¹ กรรณีย์ เล็กวิจิตร, "ปัญหาและอุปสรรคในการใช้อุปกรณ์การสอนของครูโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดพระนคร-ธนบุรี" วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504.

2. ครูส่วนมากใช้อุปกรณ์การสอนเฉพาะชั่วโมง เพราะไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการเตรียมอุปกรณ์ สาเหตุที่ขัดขวางการใช้อุปกรณ์ คือ ครูไม่สามารถผลิตอุปกรณ์ได้เอง ไม่ทราบจะหาวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการได้จากที่ใด เลือกใช้อุปกรณ์ไม่ถูก ไม่เคยได้รับการฝึกฝนอบรมให้รู้จักใช้อุปกรณ์การสอนมาก่อน สถานที่ของโรงเรียนก็ไม่อำนวยความสะดวกในการใช้อุปกรณ์

และในปีเดียวกันนี้ น.ส.สมศรี สุวรรณนิษฐ์⁶² ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การสำรวจอุปกรณ์การสอนในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง ผลปรากฏว่า

1. ครูส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการใช้อุปกรณ์การสอนก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น
2. ครูส่วนน้อยไม่มีความสามารถเพียงพอในการใช้และผลิตอุปกรณ์การสอน
3. ครูส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่าการใช้อุปกรณ์การสอนทำให้เสียเวลาโดยใช่เหตุ ทำให้การสอนช้าลง
4. จำนวนอุปกรณ์ของโรงเรียนมีให้ไม่เพียงพอและอยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์นัก

ใน พ.ศ. 2510 น.ส.อัญชลี แจ่มเจริญ⁶³ ทำการวิจัยเกี่ยวกับโครงการโสศกทัศน์ศึกษาของกรมสามัญศึกษา ได้พบสาเหตุที่ครูในโรงเรียนประถมศึกษาไม่ชอบใช้อุปกรณ์ หอสรุปได้ดังนี้

1. ครูไม่มีเวลาจะทำไชเอง
2. ครูไม่ได้รับความสะดวกในการหยิบยืม
3. โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์จะให้ใช้
4. ครูไม่ชอบใช้อุปกรณ์
5. ครูกลัวสอนไม่ทันหลักสูตร

⁶²สมศรี สุวรรณนิษฐ์, "การสำรวจอุปกรณ์การสอนโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง" วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504.

⁶³อัญชลี แจ่มเจริญ, "โครงการโสศกทัศน์ศึกษาของกรมสามัญศึกษา", วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510.

6. ครูใช้ไม่เป็น
7. ครูทำอุปกรณ์ใช้เองไม่เป็น
8. ครูต้องลงทุน จึงไม่ทำใช้

การวัดและประเมินผลการศึกษา

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการวัดผลการศึกษาชั้นประถมศึกษา ได้กำหนดให้มีการวัดผลนักเรียน 3 ประเภท คือ⁶⁴

- ก. วัดผลตามพัฒนาการทางนิสัย
- ข. วัดผลระหว่างปี
- ค. การสอบปลายปี

การวัดผล 2 ประเภทแรก เป็นการวัดผลการศึกษาระหว่างปี ส่วนการวัดผลประเภทหลังนั้น เป็นการกระทำในปลายปีการศึกษา

การวัดผลระหว่างปี มีความมุ่งหมายเพื่อวัดมาตรฐานของเด็ก ความเจริญของเด็ก และวัดการสนองการอบรมของครูที่ได้นำเป็นการไป เป็นประการสำคัญ ส่วนการวัดผลปลายปีหรือการสอบไล่นั้น มีความมุ่งหมายที่จะวัดผลการเรียนรู้ของเด็กว่า ถึงเกณฑ์ที่ควรจะได้เลื่อนชั้นไปเรียนชั้นต่อไปหรือไม่ หากพิจารณาในแง่ของผู้ให้การศึกษา ครูพึงเข้าใจว่า การวัดผลระหว่างปีมีความสำคัญมากกว่าการวัดผลปลายปี

...แต่เดิม การวัดผลการศึกษาของนักเรียน มีแต่การสอบไล่ปลายปีเท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้มีการวัดผลอย่างอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เช่น มีคะแนนระหว่างปี คือคะแนนจากผลงานของนักเรียน และคะแนนพัฒนาการซึ่งได้จากพัฒนาการทางนิสัยต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีก อย่างไรก็ตาม กระบวนการของการวัดผลจะยิ่งสลับซับซ้อนขึ้นในโอกาสข้างหน้า การใช้

⁶⁴ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือวิธีวัดผลและการให้คะแนน 2511, หน้า 8.

ระเบียบต่าง ๆ เช่น ระเบียบสะสม (Commulative Record) ระเบียบสุขภาพ (Health Record) ระเบียบเหตุการณ์ (Anecdotal Record) ฯลฯ การทดสอบต่าง ๆ เช่น การทดสอบเชาว์ปัญญา (Intelligence Test) การทดสอบความถนัดทางการเรียน (Scholastic Aptitude Test) การทดสอบทางบุคลิกภาพและทางจิตวิทยาต่าง ๆ จะมีมากขึ้น...⁶⁵

ความหมายของการวัดผลการศึกษา⁶⁶

...การวัดผลการศึกษา เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ควบคู่ไปกับการเรียน การสอน วัตถุประสงค์ของการวัดผลการศึกษา ก็เพื่อกันความและพัฒนาศมของมนุษย์ (aid to discovery and development of human talent) การวัดผล การศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่จะต้องศึกษาให้ลึกซึ้ง...

การวัดผลการศึกษา เป็นคำศัพท์ที่อาจมีความหมายได้ 2 นัย ตามหลักภาษาอังกฤษมีคำ ใสอยู่ 2 คำ คือ

1. การวัด (Measurement)
2. การประเมินผล (Evaluation)

การวัดเป็นวิธีการที่ใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น ข้อสอบข้อเขียน สัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การให้ปฏิบัติ วัตถุประสงค์ของนักเรียน ส่วนการประเมินผลนั้น หมายถึงนำเอาผลที่ได้จากการวัด มาประเมินตัดสินชี้ขาด ฉะนั้นจะเห็นว่า ความหมายของคำทั้งสองมีหน้าทีคนละอย่าง

⁶⁵ กมล สดประเสริฐ, "การวัดผลการศึกษา", คู่มือบริหารการศึกษา, สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 401.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 401-402.

วัตถุประสงค์ของการวัดผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวัดผลการศึกษาในปัจจุบัน อาจสรุปได้ย่อ ๆ ดังนี้

1. การวัดผลการศึกษา เพื่อประโยชน์ในด้านการเรียนของนักเรียน

- การวางแผนงานการศึกษาทั้งหมดว่า ควรมุ่งหมายเพื่ออะไร การวัดผลเหล่านี้จะชี้ให้เห็นว่า ควรปรับปรุงแก้ไขแผนงานที่วางไว้ เช่น ประมวลการสอน โครงสร้างการสอน

- การจัดการศึกษาให้พอเหมาะแก่กับเอกลักษณ์แต่ละคน การวัดผลจะชี้ให้ทราบว่า เด็กคนใดมีความถนัดและมีความรู้วิชาใด มากน้อยเพียงใด เพื่อครูจะค้นหาทางส่งเสริม

- การวัดผลมีส่วนช่วยในการเลื่อนชั้น การจัดกลุ่ม และให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนชั้น และการจัดกลุ่มในชั้น

- การวัดผลการศึกษา เป็นวิธีการที่ช่วยให้ทราบถึงความต้องการของแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่ม ที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทั้งในด้านการศึกษาและพัฒนาการ

- การวัดผลที่ดี จะช่วยให้การวินิจฉัยความยากลำบากในการเรียนของเด็กได้ถูกต้องแม่นยำ

- การวัดผลการศึกษา ทำให้ทราบถึงพัฒนาการของเด็กว่า มีพัฒนาการในการเรียนเพิ่มพูนความสามารถมากน้อยเพียงใด

2. การวัดผลเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขวิธีสอน ในด้านวิธีสอนนั้น การวัดผลเสมอ ๆ บ่อย ๆ จะช่วยให้ครูค้นหาทางแก้ไข และเลือกเห็นว่าสิ่งใดควรสอน สิ่งใดไม่ควรสอน

- การวัดผลมีส่วนช่วยคัดเลือกวัตถุประสงค์ของแต่ละวิชา

- การวัดผลมีส่วนช่วยในการเลือกเนื้อหาที่จะสอน ประสิทธิภาพ และวิธีสอนด้วย กล่าวคือ เราวัดผลเพื่อดูว่า สอนขาดตกบกพร่องอะไรบ้าง

3. การวัดผลเพื่อประโยชน์ในด้านการแนะนำและแนะแนว การวัดผลที่ดีทำให้ครูขอบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ขอบกพร่องเหล่านี้จะช่วยให้ครูทำการแนะแนวทราบว่า เด็กควรปฏิบัติอย่างไร ใครมีปัญหอะไรบางอย่าง

4. การวัดผลเพื่อประโยชน์ในการคัดเลือก และจัดระดับนักเรียน

ประเภทของการทดสอบหรือการวัดผล

โดยทั่วไป การวัดผลหรือการทดสอบนักเรียนมี 3 แบบใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ⁶⁷

1. การวัดผลทางการศึกษา (Educational Measurement) เป็นการวัดผลที่ได้จากการเรียนรู้หรือการศึกษาของนักเรียน และในที่นี้เราถือว่า ผลนั้นเกิดจากการที่นักเรียนได้เรียนกับครู การวัดผลทางการศึกษานั้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การวัดความสัมพันธ์ทางการศึกษา (Achievement Test) เช่น ขอบสอบวิชาเลขคณิต เป็นการวัดดูว่า นักเรียนใหม่มีความรู้เพิ่มจากการสอนของครูเท่าไร เป็นต้น

2. การวัดผลทางจิตวิทยา (Psychological Testing) คือ การวัดคุณลักษณะบางอย่างของบุคคล ซึ่งไม่ได้เป็นผลจากการเรียนรู้โดยตรง เช่น การวัดความสนใจว่ามีความสนใจทางไหน การวัดความอดทน หรือการทดสอบสติปัญญา เป็นต้น

3. การวัดดูความบกพร่องบางประการ (Diagnostic Test) คือ การวัดดูว่าในการที่นักเรียนไม่สามารถเรียนได้เท่าที่ควรนั้น เนื่องจากอะไร เช่น การที่นักเรียนอ่านหนังสือได้ไม่ดีเป็นเพราะเหตุใด เป็นเพราะสายตาไม่ดี หรือไม่รู้จักหลักการอ่าน หรือเป็นเพราะไม่สามารถระลึกได้ทันทีว่า กลุ่มตัวอักษรนั้นหมายถึงอะไร คือต้องนั่งสะกดตัวก่อนจึงจะอ่านได้ ดังนี้ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการวัดผลการศึกษา มีดังนี้⁶⁸

1. เพื่อวัดความเจริญหรือความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กแต่ละคนว่า มีความเจริญงอกงามเพียงใด

2. เพื่อต้องการให้ทราบว่า ส่วนที่เป็นข้อบกพร่องของเด็กว่า ในการเรียนหน่วยนี้

⁶⁷ พันธ์ หันนาสินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2512) หน้า 131.

⁶⁸ สังคม ชูชัยทากาศ, การวัดผลการศึกษาในชั้นประถม, (พระนคร: สำนักงาน สอ.พร, ไม่มีปีที่พิมพ์) หน้า 53.

เรื่องเหล่านี้ ในชั้นประถมต้นนี้ เด็กควรจะได้รับอะไรบ้าง เมื่อการวัดผลผ่านไปแล้วเด็กยังบกพร่องอะไรอยู่

3. การวัดผลเพื่อทำการสอนแก้ไข เพื่อปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น
4. การวัดผลเพื่อต้องการทราบว่า หลักสูตรทฤษฎี วิธีสอน ตลอดจนอุปสรรคของการสอนที่ดี เหมาะกับเด็กเพียงใดหรือไม่
5. การวัดผลเพื่อประโยชน์ด้านอื่น ๆ เป็นคนว่า การทำระเบียบ (Record) ; หรือเพื่อการแนะแนว

จะเห็นว่า การวัดผลในปัจจุบัน มีใช้วิชาการศึกษาคือเด็กหรือเปล่าแยกบางเดี่ยว ของ ทำการวัดทุกแง่มุม วัดความเจริญของเด็กทุก ๆ ทาง นอกจากวิชาความรู้แล้ว ยังต้องวัดความคิด ทัศนคติ ทักษะ ความสนใจ ฯลฯ

ความจำเป็นและหน้าที่ของครูใหญ่เกี่ยวกับการจัดการวัดผลการศึกษา⁶⁹

การวัดผลการศึกษาของนักเรียน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูในการที่จะทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของนักเรียน ตลอดจนการหาข้อบกพร่องเพื่อแก้ไขในเวลาต่อไป สำหรับครูใหญ่หรือในแง่บริหาร การจัดการวัดผลการศึกษาที่มีความจำเป็น ดังนี้

1. เพื่อทราบผลการเรียนของนักเรียนและผลการสอนของครู
2. เพื่อประโยชน์ในการเลื่อนชั้นเรียน (Grade Placement) และการจัดแบ่งนักเรียนตามความสามารถ (Ability Grouping)
3. เพื่อเป็นหลักฐานในการรายงานผลการเรียนใหญ่ปกครองทราบ
4. เพื่อเป็นประโยชน์ในการให้ประกาศนียบัตรเมื่อจบชั้นการศึกษา และแจ้งผลการเรียนให้สถานอื่นที่นักเรียนจะเรียนต่อไป ขอทราบมา
5. เพื่อสถิติอื่น ๆ ในทางการศึกษา

⁶⁹ พันธ์ หันนาคิมทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2512) หน้า 137.

...การประเมินผลการศึกษาที่ดี มีความหมายมากกว่าการสอบวัดความรู้อย่าง
ธรรมดา ๆ การประเมินผลที่ได้วางแผนอย่างถูกหลักวิชา และใช้เครื่องมือวัดที่
เหมาะสมนั้น จะช่วยเพิ่มพูนให้กระบวนการศึกษาทั้งปวงสมบูรณ์ขึ้น เช่น ช่วย
กำหนดความมุ่งหมาย ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน ทำให้เกิดทัศนคติใน
ลักษณะต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างทัศนคติใหม่ ๆ ช่วยย่ำสิ่งที่เรียนมาแล้วให้ถาวร
ทำให้ความรู้ในวิชาการต่าง ๆ มาสัมพันธ์เข้าด้วยกัน...⁷⁰

ลักษณะของการประเมินผลการศึกษาที่ดี ⁷¹

1. ต้องเป็นการประเมินทุกด้าน คือมีการวัดทั้งความสามารถ วัดเกี่ยวกับทักษะ วัดความ
เข้าใจ และทัศนคติ ฯลฯ
2. ในการประเมินผลครั้งหนึ่ง ๆ จะต้องคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของเด็ก
เป็นส่วนใหญ่ เช่น ทางสมอง ทางกาย ทางอารมณ์ และทางสังคม
3. ในการประเมินผลครั้งหนึ่ง ๆ เพื่อแปลผลเป็นภาพจำลองของเด็กเป็นรายคน และ
เป็นหลักฐานทางการศึกษาและชีวิตประจำวันของเด็ก
4. ต้องให้มีการประเมินต่อเนื่องกันไป (Continuous Process)
5. ในการประเมินผลจะต้องมีความสัมพันธ์กับหลักสูตร
6. ในการประเมินผลจะต้องได้รับความร่วมมือ (Co-operative Undertaking)
จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกฝ่าย เช่น ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ฯลฯ
7. ในการประเมินผลจะต้องให้กลุ่มทุกส่วนไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น กลุ่มดี

⁷⁰ David K. Heenan, Evaluation of Instruction in Thailand,
(Evaluation Service Michigan State University), Bangkok, Thailand,
1966, pp.5-6.

⁷¹ สังคม ชูชัยยากุล, การวัดผลการศึกษาในชั้นประถม, (พระนคร : สำนักงาน
สภาพร, ไม่มีปีที่พิมพ์) หน้า 5.

ผลการบริหาร ผลการสอน และเป็นประโยชน์ในการแนะแนว

8. โครงการประเมินผลต้องเปลี่ยนแปลงเทคนิคให้เหมาะสมกับเหตุการณ์

ประโยชน์ของการวัดผลที่ดี   อาจกล่าวโดยย่อดังนี้⁷²

ก. ค่านครูและนักเรียน การวัดผลที่ดีสามารถช่วยให้เรารู้ว่า

1. นักเรียนแต่ละคนเก่ง-ฉลาดปานใด
2. ใครมีอิทธิกรางอกงามเร็วช้าปานใด
3. ควรจะจัดกลุ่มนักเรียนอย่างไร
4. ควรเริ่มการสอนจากตรงไหน
5. นักเรียนคนใดควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะโง่-ฉลาดเกินไป
6. บอกให้นักเรียนรู้สถานะของตนเอง และหาทางแก้ไขโดยตนเอง ตามคำแนะนำของครู
7. ช่วยให้เราทราบว่าใครสนใจและมีทัศนคติเกิน-ค่อนข้างไหน
8. ใจเป็นการกระตุ้นการเรียน
9. ช่วยให้เรา วิธีสอนแบบไหนให้ผลมากน้อยอย่างไร
10. ควรตัดสินใจ-ตกลงอย่างไร
11. ควรปรับปรุงกิจกรรมและหลักสูตรอย่างไร
12. ช่วยให้เรา จะแจ้งผลการเรียนแก่ผู้ปกครองอย่างไร
13. ใจเป็นระเบียบเรียบร้อย

ข. ในค่านอาจารย์ใหญ่และนักบริหาร การวัดผลที่ดีสามารถ

1. ใช้ผลการสอบเป็นพื้นฐาน ทำให้ทราบสถานภาพต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น มาตรฐานความรู้ของเด็กเรา สูงขึ้นหรือต่ำลงกว่าแต่ก่อน และควรจัดการสอบคัดเลือกอย่างไร เป็นต้น
2. ช่วยให้เรา หลักสูตรและวิธีสอนต่าง ๆ นั้นได้ผลอย่างไร

---

⁷² ขวาล แพร์ดีกุล, เทคนิคการวัดผล, (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2509)
หน้า 25-26.

3. ใช้ผลการสอบวัดเป็นข้อมูล แจงให้ประชาชนทราบ
4. ช่วยใหรรู้ว่า การสอนการอบรมมีคุณภาพปานใด
5. ใช้เป็นเครื่องแนะแนวแก่ครูใหม่ที่จะมาทำการสอน
6. ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการแก้ไขปรับปรุงงานค่านบริหารของโรงเรียน
7. ใช้ช่วยเฝ้าและครูในโรงเรียนทราบสถานะอันแท้จริงของโรงเรียนของตน และยอมรับความจริงนั้น ๆ ไม่ใช่หนีหรือหลงเชื่อเอาเอง

8. ทำให้เกิดการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (Action Research) ภายในโรงเรียนของตนและในปัญหาอื่น ๆ

ค. ในด้านการแนะแนว การสอบวัดที่คสามารถให้ประโยชน์ในด้าน

1. ช่วยวินิจฉัยและวิเคราะห์ความเด่น-ค้อยของนักเรียนแต่ละคน
2. ช่วยให้เด็กเอาชนะปมค้อยและนำปมเด่นของตนไปใช้ให้เป็นประโยชน์
3. ช่วยคณาฯ แต่ละชั้น แต่ละโรงเรียน มีอะไรคี่เด่นบ้าง เพื่อจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง ๆ

4. ช่วยให้รู้เหตุของปัญหาทางการเรียน ทางอารมณ์และสังคม
5. นำผลการวัดเหล่านั้นไปแนะวิธีการเรียน และแนะแนวอาชีพของนักเรียน
6. ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนให้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น
7. นำผลการสอบต่าง ๆ มาวิเคราะห์ห้จับ แล้วเสนอผลสรุปให้อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ใหญ่ อาจารย์ฝ่ายบริหาร ผู้ปกครอง กระจกวง ประชาชน และชาติ ทราบว่า เด็กรุนใดมีปัญหอะไร และควรแก้อย่างไรจึงจะถูกจุด เป็นต้น

งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

ในปี พ.ศ.2505 ศรีรัตนา กุลพิบูลย์⁷³ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาของครูใหญ่ในโรงเรียนปรับปรุงของกรมสามัญศึกษา เฉพาะในจังหวัดพระนครและธนบุรี ปี พ.ศ.2504" เป็นการศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการปรับปรุงโรงเรียนที่ครูใหญ่ประสบ ทั้งทางด้านการและธุรการ โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูใหญ่จำนวน 28 คน ผลของการวิจัยสรุปว่า ครูใหญ่ประสบปัญหาคานอาคารเรียนคับแคบ ไม่มีห้องเรียนเพียงพอสำหรับจัดห้องพิเศษ ครูมีปัญหาส่วนตัวและมีหนี้สิน การสอนไม่ค่อยได้ใช้หลักการสอนที่ถูกต้อง ผู้ปกครองมีทัศนคติไม่ดีต่อการศึกษาและไม่ชอบติดต่อกับโรงเรียน สาเหตุใหญ่ของปัญหาคือตัวครูผู้สอน

ในปี พ.ศ.2508 กรีสุชา พินสมพงษ์⁷⁴ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความเข้าใจเรื่องการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนเทศบาลนครกรุงเทพ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจเรื่องการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ จำนวน 71 คน โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูใหญ่ทั้ง 71 คน ได้รับแบบสอบถามคืน 57 ฉบับ นับเป็นการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องการบริหารของครูใหญ่ ระหว่างเพศ อายุ ประสบการณ์ในการสอน และวุฒิ ผลของการวิจัยสรุปว่า ครูใหญ่มีอายุเฉลี่ยประมาณ 45.55 ปี จำนวนปีที่ทำการสอนโดยเฉลี่ย 22 ปี ส่วนมากมีวุฒิปริญญาตรี พ.บ., พ.ป., และ พ.ม. ครูใหญ่ส่วนมากมีความเข้าใจเรื่องการบริหารค่อนข้างดี เรียงลำดับจากความเข้าใจเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ความรู้ทั่วไปทางการศึกษา พัฒนาการของเด็ก การจัดโรงเรียน และการเรียนการสอน การวัดผล ครูใหญ่ชายกับครูใหญ่หญิง และครูใหญ่ที่มีอายุมากกว่า 45.55 ปี กับครูใหญ่ที่มีอายุน้อยกว่า 45.55 ปี มีความเข้าใจเรื่องการบริหารโรงเรียนหักเหมือนกัน และมีความเข้าใจเรื่องพัฒนาการ

⁷³ ศรีรัตนา กุลพิบูลย์, "ปัญหาของครูใหญ่ในโรงเรียนปรับปรุงของกรมสามัญศึกษา เฉพาะจังหวัดพระนครและธนบุรี" วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2505. (อัครสำเนา)

⁷⁴ กรีสุชา พินสมพงษ์, "การศึกษาความเข้าใจเรื่องการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนเทศบาลนครกรุงเทพ" วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508. (อัครสำเนา)

เด็กและการจัดโรงเรียน มนุษย์สัมพันธ์และความรู้ทั่วไปทางการศึกษาดีเยี่ยมกัน แต่ครูใหญ่ที่ทำการสอนมากกว่า 22 ปี มีความเข้าใจเรื่องการเรียนและการวัดผลดีกว่าครูใหญ่ที่ทำการสอนน้อยกว่า 22 ปี ส่วนครูใหญ่ที่ได้รับวุฒิทางวิชาครูเพราะเคยศึกษาในสถาบันฝึกหัดครู มีความเข้าใจเรื่องพัฒนาการของเด็กและการเรียนการสอนการวัดผล ดีกว่าครูใหญ่ที่ได้รับวุฒิทางวิชาครูหรืออื่น ๆ โดยไม่เคยศึกษาในสถาบันฝึกหัดครู แต่อย่างไรก็ตาม ครูใหญ่ทั้งสองกลุ่มนี้มีความเข้าใจในเรื่องการจัดดำเนินงานโรงเรียน มนุษย์สัมพันธ์ และความรู้ทั่วไปทางการศึกษา ดีดีเหมือนกัน

ในปี พ.ศ. 2509 จำนวน ร.จ. สุทธาพันธ์⁷⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันฝึกหัดครู" มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาบทบาทและงานในหน้าที่หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ของสถาบันฝึกหัดครูที่ผลิตครูระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และเพื่อสำรวจปัญหาในการปฏิบัติงานของหัวหน้างานดังกล่าว โดยใช้แบบสอบถามสำรวจข้อเท็จจริงและความความคิดเห็นของอาจารย์ใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อาจารย์ใหญ่และหัวหน้าฝ่ายวิชาการยอมรับว่า หัวหน้าฝ่ายวิชาการควรมีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางโครงการในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ประสานงานทางวิชาการ และเป็นผู้จัดอาจารย์สอนวิชาต่าง ๆ รวมทั้งจัดบริการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่อาจารย์และนักเรียน ควบคุมดูแลและปรับปรุงการเรียนการสอน ติดตามผลงานและประเมินผลงานของฝ่ายวิชาการ ปัญหาสำคัญที่พบในการวิจัยครั้งนี้คือ สถาบันฝึกหัดครู ยังไม่มีการกระจายอำนาจบริหารให้แก่ฝ่ายวิชาการ สถาบันยังขาดครูที่มีวุฒิและความสามารถ ขาดเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ อาคารเรียน และหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนมากไม่สนใจศึกษาและบันทึกขอบเขตของในการปฏิบัติงานไว้เป็นเอกสารหรือรายงาน

⁷⁵จำนวน ร.จ. สุทธาพันธ์, "บทบาทของหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันฝึกหัดครู" วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509, (อักษรสำนวน)

ในปี พ.ศ. 2510 บรรเทา กิตติศักดิ์⁷⁶ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความเข้าใจในการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่ระดับประถมศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาสภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สถานภาพของครูใหญ่ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่ และปัญหาต่าง ๆ ที่ครูใหญ่ประสบในการบริหารโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาจากครูใหญ่จำนวน 392 คน ในจังหวัดพระนครและธนบุรี ผลของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านวิชาการ พอสรุปได้ดังนี้

1. การนิเทศการสอนของครูใหญ่ นิเทศการสอนโดยการอภิปรายปัญหา การวางแผน เพื่อแก้ปัญหา และการเยี่ยมเยียนชั้นเรียน

2. การจัดการเรียนการสอน จัดโดยมีการประชุมครูเพื่อศึกษาเนื้อหาและวิธีการสอน และจัดทำโครงการสอนของโรงเรียนเป็นรายปีมากที่สุด ใช้การทดสอบความรู้เพื่อวัดความสามารถของเด็กเพื่อการเลื่อนชั้น ส่วนระเบียบสะสมมีไว้เพื่อประชุมแก้ปัญหาพร้อมกับผู้ปกครอง มีการเลือกหนังสือแบบเรียนโดยคณะครู มีการสอนเด็กเรียนช้าบางโอกาส มีการติดตามเด็กขาดเรียน และมีการประชุมครูประจำชั้นเพื่อแก้ปัญหาเด็ก

3. การจัดชั้นเรียน ครูใหญ่บรรจุครูเข้าชั้นเรียนโดยพิจารณาความสามารถของครู ครูใหญ่ผู้ดีตำแหน่งจะห่างงานเกี่ยวกับงานสารบรรณของโรงเรียนเอง ครูใหญ่ผู้ดีสูงมีการเตรียมงานก่อนเปิดเรียนเกี่ยวกับการวางแผนโครงการสอน และการจัดชั้นเรียนเข้าชั้นเรียน มากกว่าครูใหญ่ผู้ดีต่ำ ครูใหญ่ส่วนมากจะประเมินผลงานของโรงเรียนเมื่อสิ้นปีการศึกษา ครูใหญ่ผู้ดีต่ำจะติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียนได้ดีกว่าครูใหญ่ผู้ดีสูง

ในปี พ.ศ. 2511 เอมจันทร์ วุฒิวัย⁷⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการ

⁷⁶บรรเทา กิตติศักดิ์, "การศึกษาความเข้าใจการบริหารโรงเรียนของครูใหญ่ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา", วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510, (อัครสำเนา)

⁷⁷เอมจันทร์ วุฒิวัย, "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาบางแห่งในจังหวัดพระนคร", วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511, (อัครสำเนา)

บริหารโรงเรียนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาทางแห่งในจังหวัดพระนคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาความเห็นและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบริหารโรงเรียน ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยนำทัศนคติและหลักการบริหารการศึกษามาใช้สำรวจหาข้อเท็จจริง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดและบริหารโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นจากครูจำนวน 242 คน เป็นครูชาย 79 คน ครูหญิง 163 คน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ครูจำนวนหนึ่งได้ตอบคำถามแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในเรื่องการบริหารโรงเรียนเป็นอย่างดี
2. ครูอีกจำนวนหนึ่งที่ตอบคำถาม ถึงแม้ว่าคำตอบนั้นจะแสดงว่ามีความเข้าใจหลักการบริหารโรงเรียน แต่ยังมีข้อมูลบางข้อที่ชี้ให้เห็นว่า ในด้านการปฏิบัติมิได้เป็นไปตามหลักการบริหารที่ถูกต้อง
3. จากผลการวิจัยเดียวกันนี้พบว่า ยังมีครูอีกจำนวนหนึ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ไม่เข้าใจหลักการบริหารโรงเรียน และไม่สามารถจะเลือกคำตอบที่ถูกต้องได้

ในปี พ.ศ. 2512 ศิวลี สระตันตี⁷⁸ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ระบบบริหารการศึกษา เทศบาลนครกรุงเทพ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบบริหารการศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพ และเพื่อสำรวจว่า ครูใหญ่และผู้บริหารการศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพ มีความเข้าใจนโยบายการบริหารการศึกษาเพียงไร ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูใหญ่โรงเรียนเทศบาลมีความรู้ทางการบริหารการศึกษาพอสมควร ผู้บริหารการศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติจากกองการศึกษา เทศบาลนครกรุงเทพ และมีความเห็นว่า ควรมีการอบรมสัมมนาความรู้สำหรับผู้บริหารอย่างยิ่ง นอกจากนี้พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของโรงเรียนเทศบาลส่วนใหญ่เป็นเรื่องอุปสรรคของขาดการติดต่อกับทางโรงเรียน และนักเรียนมีฐานะเศรษฐกิจไม่ดี ครูใหญ่เองต้องการความช่วยเหลือจากเทศบาลในด้านการบริหาร

⁷⁸ ศิวลี สระตันตี, "ระบบบริหารการศึกษาเทศบาลนครกรุงเทพ", วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512, (อัครสำเนา)

ในปี ค.ศ. 1955 Frack G. Dickey⁷⁹ ได้ทำการวิจัยเพื่อรับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา ณ มหาวิทยาลัย Kentucky ในหัวข้อเรื่อง "A Study of the High School Principals in Kentucky" เป็นการวิจัยเกี่ยวกับครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมรัฐ Kentucky ผลปรากฏว่า ครูใหญ่ส่วนมากสำเร็จปริญญาโททางการศึกษาเป็นนอบบางตำแหน่งก่อนมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 ปี ครูใหญ่ใช้เวลาทำงานมากที่สุดเรียงตามลำดับ ดังนี้ การนิเทศ การสอน การแนะแนว การประชาสัมพันธ์ การศึกษาทางวิชาการต่าง ๆ งานธุรการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร การควบคุมระเบียบวินัย และการสอบ และมีข้อน่าสังเกตว่า ในโรงเรียนใหญ่ ครูใหญ่มีความเข้าใจการบริหารมากกว่าครูใหญ่ในโรงเรียนเล็ก ๆ

ในปี ค.ศ. 1958 Joseph Melton⁸⁰ ได้ทำการวิจัยเพื่อรับปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัย Michigan ในหัวข้อเรื่อง "Perception of the Ideal and Actual Role of Elementary School Principals" มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความเข้าใจของครูใหญ่เกี่ยวกับบทบาทของการเป็นครูใหญ่ใน Wayne County รัฐ Michigan คำถามที่ใช้ในแบบสอบถาม แบ่งเป็น 5 หัวข้อ คือ

1. บทบาทในอุดมคติของครูใหญ่ (Ideal Role) ซึ่งครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาชอบรับ
2. บทบาทที่สามารถปฏิบัติได้ (Actual Role) ซึ่งครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาคือชอบรับ

⁷⁹Frack G. Dickey, "A Study of the High School Principals in Kentucky", Dissertation Abstracts, (An Arbor Michigan : University Microfilm Inc., 1960) pp.3605-3606.

⁸⁰Joseph Melton, "Perception of the Ideal and Actual Role of Elementary School Principals", Dissertation Abstracts, (An Arbor Michigan : University Microfilm Inc., 1959) pp.2832-2833.

3. ความแตกต่างและความเหมือนกันของบทบาทในอุดมคติของครูใหญ่ และบทบาทที่ครูใหญ่สามารถปฏิบัติได้

4. อิทธิพลของเพศ จำนวนปีของการเป็นครู และฐานะทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อความคิดของครูใหญ่ในเรื่องบทบาทของครูใหญ่ทั้ง 2 บทบาทนั้น

5. ความรู้สึกของครูใหญ่เกี่ยวกับการยอมรับตำแหน่งครูใหญ่ ความยุ่งยากของการเป็นผู้นำทางวิชาการ การคัดเลือกศึกษานิเทศก์ (Superintendent) และผู้อำนวยการศึกษานิเทศก์ การใหม่ประกาศนียบัตรแก่ครูและครูใหญ่ในรัฐ Michigan และความรู้สึกต่อการมีอาชีพเป็นครูใหญ่

บทบาทของครูใหญ่นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมงานในหน้าที่ของครูใหญ่ในอดีตถึงปัจจุบัน แล้วแบ่งบทบาทออกเป็น 6 ประการ คือ

1. บทบาทเกี่ยวกับหลักสูตร และผู้นำทางด้านการสอน
2. บทบาทของครูใหญ่เกี่ยวกับการแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง
3. บทบาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
4. บทบาทเกี่ยวกับการปรับปรุงอาชีพให้ก้าวหน้า
5. บทบาทเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางด้านบริหาร
6. บทบาทเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางการประเมินผล

ในการวิเคราะห์ Melton ได้ใช้ Chi Square Test ทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นของครูใหญ่ในเรื่องบทบาทในอุดมคติ และบทบาทที่ปฏิบัติได้ ผลของการวิจัยพบว่า ครูใหญ่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องบทบาทที่เป็นอุดมคติและบทบาทที่ปฏิบัติ นอกจากนั้น ครูใหญ่ยังสนับสนุนต่อโครงการฝึกและอบรมก่อนที่จะรับตำแหน่งครูใหญ่ด้วย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ครูใหญ่ประสบความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน และได้เสนอแนะให้มีการพิจารณาคัดเลือกตัวบุคคลเข้าเป็นศึกษานิเทศก์อย่างรอบคอบ

ในปี ค.ศ. 1959 Russell Rese Kirch⁸¹ ได้ทำการวิจัยเพื่อรับปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัย Stanford ในหัวข้อเรื่อง "The City Elementary School Principal" มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาความสามารถที่จำเป็นสำหรับครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาในเมือง และเพื่อศึกษาพื้นฐานและประสบการณ์ของครูใหญ่เพื่อการฝึกอบรมประจำการ การวิจัยได้ใช้ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา 26 แห่ง ในเมือง Sacramento เพื่อหาข้อมูลความจริง โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และสังเกตจุดบันทึกกิจกรรมของครูใหญ่แต่ละคน แล้วนำมาแยกตามขนาดของโรงเรียนซึ่งแบ่งตามจำนวนนักเรียน แล้วนำข้อมูลไปสร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามครูใหญ่ที่เป็นตัวแทนประชากรในการวิจัย

ผลของการวิจัยปรากฏว่า ความสามารถของครูใหญ่ขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจในงานนั้น ๆ ซึ่งงานแต่ละอย่างต้องการความรู้ความเข้าใจต่างกัน ความสามารถของครูใหญ่ที่จำเป็น ได้แก่ ความเข้าใจและความสามารถในการจัดเตรียมและจัดสรรงบประมาณ การซ่อมแซมอาคารเรียน และความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษานอกห้องเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้พบว่า ทักษะในการสื่อความหมายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเป็นผู้นำทางการบริหารโรงเรียนและครูใหญ่ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สถานบันฝึกหัดครูควรได้มีการฝึกฝนทักษะการสื่อความหมายให้กับครูใหญ่ ครูใหญ่ควรจะได้ศึกษาหน้าที่และหลักการเป็นครูใหญ่ ตลอดเวลา ควรมีการวิเคราะห์งานในหน้าที่ของตน

ในปี ค.ศ. 1959 William Max Clary⁸² ได้ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง "A Study of the Role of the Principal in Coordinating Curriculum Improvement in the Elementary School of Indiana" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของ

⁸¹ Russell Rese Kirch, "The City Elementary School Principal" Dissertation Abstracts, (An Arbor Michigan : University Microfilm Inc., 1959) p. 1245.

⁸² William Max Clary, "A Study of the Role of the Principal in Coordinating Curriculum Improvement in the Elementary School of Indiana" Dissertation Abstracts, (An Arbor Michigan : University Microfilm Inc., 1959) p. 1241.

ครูใหญ่ ในการปรับปรุงหลักสูตร โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐอินเดียนา และความเป็นผู้นำของ
 ครูใหญ่ในการปรับปรุงหลักสูตร ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษามีความ
 รับผิดชอบในการปรับปรุงหลักสูตร ครูใหญ่พยายามจัดกิจกรรมและตารางเรียนให้ยืดหยุ่นได้
 ครูใหญ่มีความสำคัญในการอภิปรายร่วมกับครูและผู้บริหาร ทลอคจนต้องรายงานผลการเรียนของ
 นักเรียนใหญ่ปกครองทราบ ครูใหญ่ต้องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคณะครู และมีความรับผิดชอบ
 ต่อการปรับปรุงและการศึกษาหลักสูตร
